

Verklaring is verstaan, dat door *gemeene Rechten* geene andere wierden begrepen, dan de gemeene beschreve civile Roomsche Rechten. Zie hier over het Voorbericht van den Heer Schraff. voor 't 1. deel van den *Cod. G. Z.*]

13. [*Heerlykbeden.* Wat Heerlykheden zyn, en wat daar door of onder verstaan word, voorts van de Origine, natuur en verdeeling derzelve in *Souveraine* en *Subalterne*, vid. J. Schomak. *Adv. 5. d. Conf. 57. n. 59-63.* S. van Leeuwen *over de Cost. van Rhynd. Inleid. n. 30.*]
14. [*Gerichten.* Behalven de Heerlykheden zyn 'er ook nog *Gerichten*, die hunne eigene Gerichtsbanken houden, als het *Neder-Ryksche Wald* en *Maas-Bommel*: ook heeft het Dorp *Lent*, ofschoon 't anders onder het Schout-Ampt *Bemmel* behoord (zie *ad Art. 3. n. 4*) nog zyn eigen Gericht; invoegen *ad Art. 4. n. 17.* is aangetekend; hoewel het anders geene voorregten boven andere Dorpen heeft. Te voren had het Richter- of Schout-Ampt *Herwen en Aart*, mede een afzonderlyk Gericht, geelyk meer andere Dorpen, waar van *ad Art. 3. n. 11.* is aangetekend.]

T I T. I.

Van de Officieren, Gerichts-luyden, ende de bekleedinge der Gerichts-banken.

I N H O U D.

1. Welke personen onder het woord Officieren begrepen zyn.
2. De Amptlieden plagten op hun Ampt Penningen te schieten.
3. Vorige aanstelling der Amptlieden.
4. & 5. Byzonderheid die daar omtrent in *Maas en Waal* heeft plaats gehad.
6. Tegenwoordige aanstelling.
7. Een Officier kan niet de facto van zyn Ampt ontzet worden.
8. *Adens van Survivance.*
9. [*Officieren.* Hier door worden verstaan de Borg-graaf des Ryks en Amptlieden der drie andere Ampten, voorts Richters (*) der Heerlykheden en Gerichten, vid. *Art. 7. bui. Tit.*

A 5

- (*) *Richters.* In de Ampsbrieven van Over- en Neder-Betuwe worden de Schouten ook wel *Richters* genaamd, gelyk nog de Schout of Pander van Herwen en Aart de naam van Richter draagt, hoewel maar een Gerichts Suppooft en geen Officier is; vid. *infra Art. 3. n. 3. Tit. 4. Art. 2. n. 1.*

2. *Tit.* En waren de Amptlieden gehouden op hun Ampt Penningen te schieten, die, na doode, door den Opvolger moesten worden geresitueerd aan de Erfgenamen. *Revius Davent. illust. lib. 2. pag. 211. en 220.* En voor deze opgeschotene Pand-penningen wierden aan de zelve ook Renten of Interessén betaald; ziet wegens Neder-Bet. *Pl. B. 2. d. Col. 104., voorts 3. d. Col. 137. Art. 7. add. S. van Leeuwen over de Cost van Rbyn.*
3. *Inl. n. 20.* De Borg-graaf en andere Amptlieden wierden bevorens aangesteld door de Graven en Hertogen, en moesten (gelyk alnog) Schildboertige of Riddermatige Mannen zyn, in de Ampten woonagtig en aldaar ge-goedet, als te zien uit de Landbrieven gevoegd agter het 2. *d. van 'tGr. Geld. Pl. B. 1. App.*, vervolgens geschieden die aanstellingen door de Heeren Staten dezer Provincie.
4. Met deze uitzondering nogtans, dat, het Ampt van tusschen Maas en Whaal door de Staaten *anno 1614.* aan de Stad Nymegen verpand zynde, des Amptmans, Landschryvers en andere Officien aldaar, door de Magistraat derzelve Stad, ook wierden begeven. *Slightenhorst Geld, Geschied. §. 57. en 69. Landd. Rec. d. d. 4. April 1726.*
5. Dog by het Reglement op de Regeerings-form *d. ann. 1750.* werd bepaald, dat de Pandpenningen by de eerste vacature, zouden worden geresitueerd en de Pandschap ingeloft, het zy door de Landschap, het zy door dien geenen, die met het Ampt begunstigd wierd: zoo als by overlyden van den Amptman Grave van Byland en aanstelling van den Baron van Balveren de Pandpenningen, in den jaare 1766., door laattgem. aan de Stad Nymegen, ad tien duizend gulden, zyn geresitueerd, die by overlyden van den Heere Amptman Balveren, door den tegenswoordigen Heere Amptman J. N. Grave van Randwyk aan wylen zyn Hoogwelgeb. Erfgenamen geresitueerd zyn, en, by diergelyke verdere vacature aan des overledens Amptmans Erfgenamen, in 'tver-
6. volg altyd moeten uitgekeerd worden. En geschieden de aanstellingen alnu, zoo wel over het Ampt van tusschen Maas en Whaal, als de andere Ampten, door den Heere Prince

- Prince Erfstadhouder *dict.* Regl. d. a. 1750. pag. 32.
7. Een Officier of ander Amptenaar, eens behoorlyk aangesteld zynde, kan, wegens beschuldiging over excessen, die in Officio gepleegd zoude hebben, niet *de facto* van zyn Ampt worden ontzet, maar moet zulks geschieden na voorgaande kennis van zaken, en dus door den ordinairen weg van Rechten: want byaldien de ontzetting met 'er daad geschieden konde, zoude aan zodanig Officiant meerder ontnomen worden, dan Hem gegeven was, dewyl zyn goede naam en faam, daar door, zoude gekrenkt en nadeel toegebracht worden. Sande *Decis.*
8. *Frisic. lib. 5. Tit. 10. defin. 2.* Over het geven van Actens van Survivance, en waaröm die verboden zyn, zie Schraffert *adv. 1. d. Conj. 15. en 38.*]

T I T. I. A R T. I

In den Rycke van Nymegen, mitsgaders in de Ampten van tusschen Maes ende Wael, Over ende Neder-Betuwen, sullen gehouden werden twee Opperichts-dagen op tyden en plaatsfen hier onder uytgedrukt, als te weeten, in het voornoemde Ryck von Nymegen den eersten Opperichts-dagh op Dingsdag *post misericordiam Domini* voor het Gerichte of Banck van Wichem, ende Donderdag daar aan volgende voor het Gerichte of Bancke van Beuningen, ende dit op des Furstendoms Burght binnen Nymegen, den tweeden op Dingsdag *na St. Matthæi dagh* in September, voor de Banck van Wichem, ende Donderdag daar aan, voor die van Beuningen als voorsz.

I N H O U D.

1. Betekenis van 't woord Ryk.
2. De Burchgraaf plagt wel Richter binnen Nymegen te zyn.
3. Jurisditie van Schepenen der Stad Nymegen in 't Ryk.
4. Het Ryk is het eerste in rang onder de Ambten.
5. Opperichts-dag beschreven.
6. Afleiding van Dingsdag.
7. Eerste Opperichts-dag.
8. Kerfpelen onder de Banken van Wichem en Beuningem respectie gehorende.
9. Observantie daar omtrent in Praxi.
10. 's Furstendoms Burcht, wanneer binnen de muuren der Stad Nymegen besoten is.
11. Sustenue van Nymegen over de Jurisditie op 's Furstendoms Burcht.
12. Tweede Opperichts-dag.
13. Derde Opperichts-dag, oudtyds in 't Ryk gehouden.

1. [*'t Ryk van Nymegen.* Het woord (*Reich*) Ryk betekend dikwils in de Hoogduitsche Spraak zoo veel als Rechtsgebied, by voorbeeld: *Crover Reich* in 't Graaffschap Sponheim, *Aacher Reich* ofte het Rechtsgebied der Rykstad Aaken. Eistor *Teutschen Rechtsgelehrb.* §. 6487. Dog oorspronkelyk schynd het byzonder zoodanig een streek lands aan te duiden, 't welk, naby eene Ryk-stad gelegen, met dezelve immediat onder den Keiser en 't Ryk behoorde, die 'er enen Rykvoogd over stelde, om 'er zyne Landsheerlyke Rechten te bewaren en de Gerichtsdwang te oeffenen. Coccej. *Comp. jur. Publ. Cap.* 16. §. 7. R. Buder *Progr. von*

2. *Achener Reiche.* De Burchgraaf des Ryks doet een Eed aan de Stad Nymegen, en beloofd de Borgeren &c. by hunne Rechten te houden, en de vonnissen, by 't Overgericht gewezen, zonder weigering, te executeren, en plagt ook wel Richter dier Stad te zyn. ziet over 't Rechtsgebied der Burchgraven ook S. van Leeuw. *over de Keuren van Rbyn.* Inleid. n. 24. en 25.

3. De Burchgraaf en Schepenen derzelve Stad voeren het Rechtsgebied, zoo in Criminele als Civile zaken, door het geheele Ryk, over Criminele ter eerster instantie en over Civile zaken by Appel, (waar van by *Tit.* 10. en 34. zal gesproken worden,) en zyn de

de Burgers van Nymegen aldaar in derzelver Goederen ook niet arrestabel. Raadsign. *der Stad Nymegen d. d. 20. Octob. 1648.* Zoo als ook de Ingezetenen des Ryks, wanneer ze binnen Nymegen gearresteerd wierden, en Borgtocht voor Richter en Schepenen passeerden, di- layen en uittellen, als Borgers, kwamen te genieten. *Provisionele Ordonn. aldaar de ann. 1608. Art. 15.]*

4. *'t Ryk van Nymegen* is het eerste in rang van de Ampten des platten Lands van het Nymeegeſche Quartier, grenst Noordwaards aan de Whaal en Schependom van Nymegen, Ooftwaards aan Cleefſland, Zuidwaards aan de Maas en Westwaards aan 't Land van tuffchen Maas en Whaal, en vervat in zig zeven Kerſpelen, *Wichen, Niſirick, Ewyk, Beuningen, Weurt, half Winsen, Ooy Ryks*, voorts het *Neder-Ryksiſche Wald*; en agt Hooge Heerlykheden, *Groesbeek, Heumen, Malden, Beek, Ubbergen, Ooy, Perſingen, en Doddendaal.*
5. *Twee Opperichtsdagen.* Dat is Ordinaris Gerichtsdagen, ziet Tit. 10. Art. 14., ook genaamt opgezette, dat is vaſtgeſtelden Gerichtsdagen, vid. Art. 6. Huj. Tit. (Pl. B. 2. deel App. Col. 3.)
6. [*Op Dingsdag.* Komt van 't oude woord dingen, dat is in Regten met regt ſpreken. (*postulare in judicio*) Ziet by Lamb. Goris *in Comment. ad Conſuet. velav. pag. 4.* Joh. Schraffert *in Commentario ad Reformat. velav. pag. 15.* en deſzelfs Advyſen 1. deel *bladz. 188. n. 6.* Gelyk dan ook de Ordinaris Gerichtsdagen in de Ampten alle op een Dingsdag aangeheven worden.]
7. *Post miſericordiam Domini.* Dat is veertien dagen na Paaffchen.
8. [*Voor het Gericht of Bank van Wich.* De Leeden, die de Bank van Wich uitmaken, zyn deſelfde, die in de Bank van Beuningen zitten, en beſtaan uit Amptsjonkeren en treffelyke Geërfdens; onder de Bank van Wich behoren de Dorpen, *Wichen, Niſirick* en *Ooy Ryks*; voorts onder de Bank van Beuningen, *Weurt,*

Weurt, Beuningen, Erwyk, Winffen-Ryks, vid. Land-
9.br. des Ryks, *Pl. B. 2. deel App. Col. 3.* Hier
omtrent word heden nog geobserveerd, dat, in cas van
Procedures, de Aanlegger, wanneer hy op Perzoon
of Goederen onder de Bank van Wichen geprocedeerd
heeft, in de wacht, die hy in 't Gericht overlegd, zet,
N. N. Impetrant in cas van - - - - wacht N. N.
voor de Bank van Wichen of Beuningen; dog staat
te weten, dat zoo iemand by één Acte op Goederen,
onder beide de Banken gelegen, geprocedeerd heeft,
hy de zaak, in cas van oppositie, alléén voor de Bank
van Wichen brengd.]

10. [*En dit op des Furstendoms Burcht binnen Nymegen.*
Deze Burcht, waar op den Heere Burchgraaf woond,
heeft eerst gelegen buiten de Stad Nymegen aan Ooy
Ryks, dog is zedert den jaare 1467. (volgens Smetius
Cronyk van de Oude Stad der Batavieren pag. 26. en
27.) binnen de muuren derzelve Stad besloten, en wor-
den daar op niet alleen de Gerichtsdagen, maar ook de
11. Amptzettingen en Vergaderingen gehouden. De
Magistraat der Stad Nymegen heeft altyd geoordeeld
aan Hun alléén de Jurisdicte op des Furstendoms Burcht
te competeren, en dat de Gerichtsdagen aldaar gehouden
worden door vergunninge, het welk zyn oorspronk heeft
genomen met de Oorlogen tegens den Koning van
Spanjen, in welke tyd, om de onvyligheid, de Gerich-
ten van het platte Land, gehouden wierden in de naas-
te Steden; als te zien uit de Raadsignaten der Stad Ny-
megen, *d. a. 1563. quarta post Severini, 1569.*
quinta altera Petri et Pauli, 1587. den 30. Dec-
cembr., 1591. 2. Novbr., 1592. 25. Febr., 1598.
31. Maart, 1599. 8. August., 1602. 7. Decembr.,
1618. 11. Septbr. Zynde den 2. April 1619. by de
Magistraat gerefolveerd, den Heere Burchgraaf en Rent-
meester van de Domainen aan te zeggen, daar in te voor-
zien, dat geene Comœdien op 's Furstendoms Burcht
gespeeld wierden. *Add. Landd. Reces, de ann. 1582.*
in Junio, en 27. Maart 1593.]

12. *St. Matthaei dag*. Dat is den 21. September.
13. [Behalven deze twee ordinaris Gerichts-dagen, plagt te voren nog eenen derden Opgerichts-dag in 't Ryk gehouden te worden, te weten, *op Dingsdag na der Oetaven van den Heiligen daribien dag* tot Wichem en Donderdags daar aan te Beuningem, welke Gerichts-dagen 's morgens om agt uren begin namen. Landbr. des Ryks in 't Pl. B. 2. deel 1. *App. Col. 3.*]

TIT. I. ART. II.

In den Ampte van tusschen Maes ende Wael den eersten Op-Gerichts-dag op Dingsdag na beloocken Paesschen, ende den tweeden op Dingsdag *post Lamberti* tot Borgharen ofte Wamel: als van outs.

I N H O U D.

1. *Maas en Whaal een Graaffchap genoemd.*
 2. *Kerspelen en Heerlykheden in Maas en Whaal.*
 3. *Verdeling der Kerspelen in Boven- en Beneden-bank.*
 4. *Gebruik van die verdeling.*
 5. *Eerste Opgerichts-dag.*
 6. *Wanneer te voren gehouden wierd.*
 7. *Tweede Opgerichts-dag.*
 8. *Oudryds plagten in Maas en Whaal drie Opgerichts-dagen gehouden te worden.*
1. [*Ampte van tusschen Maas en Waal.* Word in den Landbr. d. a. 1403. een Graaffchap genoemd, en aldaar gezegd: " In de eerste is te weten; dat wy Hen „ gegeven hebben, weert zaken dat enigs doitslage ge- „ viele, in ons Graaffchap van tusschen Maas en „ Whaal " Pl. B. 2. d. 1. *App. Coll. 13. en 14.*]
2. Het Ampt tusschen Maas en Whaal strekt zig, tusschen die twee Rivieren, van het Ryk van Nymegen af, totaan de

- de Tiel- en Bommelerwaard toe; daar worden in gevonden de volgende Kerfpelen en Heerlykheden, als *Over-Affelt, Neer-Affelt, Appeltbern, Althorst, Puffelyk, Dru-ten, Aefferden, Deest, Haren en Ampis Winsfen*, alle welke Kerfpels onder de Gerichtsbank van het Boven-Ampt behooren, voorts, *Leeuwen, Wamel, Dreumel* en *Alphen*, behorende onder de Gerichtsbank van 't Beneden-Ampt. [Pl. B. 2. deel App Col. 18.] Ook leggen 'er de volgende Heerlykheden, *Balgoy, Keent, Hernen, Leur, Horsfen, Batenburg, Dieden, Oyen*, [En de Vryheid *Maas-Bommel*] die alle hunne
3. byzondere Gerichtsbanken hebben. [Zynde te noteren, dat de Boven- en Beneden-banken, ieder eenen byzonderen Overschout hebben, die aldaar ook, ieder in de zyne, alléén Panders zyn, met relatie tot het Ongerede, dog, het Gereede aangaande, is ieder Onderschout Pander in zyn Dorp, volgens Instructie voor Onderschouten *d. d. 28. May 1677.*]
 4. [Omtrent de gem. twee Banken, waar in dit Ampt verdeeld is, heeft men voor de Gerichten in 't aanbren- gen der zaken niets te observeren, maar wel, wanneer men Insinuatien van ingangen regtens laat doen, of Pan- dingen interponeerd, waar van by den tweeden Titul zal gesproken worden; 't schynd, dat in deze Banken ook Geërfdens plagten te zitten. Pl. B. 2. d. App. Col. 19. in princ.]
 5. *Beloken Paasschen*. Dat is agt dagen na Paasschen.
 6. [Deze Gerichtsday plagt op den 2. Dingsdag ge- houden te worden, dog is, by Landschaps Resolutie van den 29. April 1706., bepaald op den 1. Dingsdag na Beloken Paasschen. Pl. B. 3. deel Col. 104.]
 7. *Post Lamberti*. Dat is den 17. September.
 8. [Als van ouds. De Opperichtsdayen plagten driemaal 'sjaars gehouden te worden; de eerste op Dingsdag *quasimo geniti* tot Haren, en Donderdags daar aan te Wa- mel; De tweede *Post Lamberti* tot Haren, en Donder- dags daar aan te Wamel; De derde op de naaste dag na de *Heiligen dardbien dag* tot Haren, en Donderdags daar

daar aan te Wamel: dog thans worden de twee, by de-
zen Articul, gestelde Gerichtsdagen alle in het Ampts-
huis te Druten gehouden, volgens Landschaps Resol.
d. d. 27. April 1758.]

TIT. I. ART. III.

In Over-Betuwe den eersten Op-Gerichts-
dagh op Dingsdagh na *Jubilate* tot Elst,
ende Donderdagh daer na tot Bemmel:
den tweeden op den tweeden Dingsdagh
post Lamberti tot Elst, ende Donderdagh
daer na tot Bemmel.

I N H O U D.

1. — 7. *Schoutampten, Kerspelen en Heerlykeden in Over-Betuwe.*
8. *Lakemond* geboord onder de *Jurisdicte van Wageningen.*
9. *Oudtyds waren 'er vier Opgerichtsdagen in Over-Betuwe.*
11. — 14. *Verscheide Gerichtsbanken van Over-Betuwe zyn alle, except Lendt, na Elst getransporteert.*
15. *Doornik en Resen waren oudtyds Heerlykeden.*
16. *In de Bank van Herwen en Aart zaten bevorens ook Geërfdens.*
17. *Lendt heeft nog een separate Rechtbank.*
1. *Over-Betuwe.* De Betuwe word in Over- en Neder-Betuwe verdeeld; in het Ampt Over-Betuwe, het geen zig, tusschen de Rhyn en de Whaal, van Schenkenschans af, tot omtrent den Dyk, die dwars tegen het Stroomtje de Linge legt, uittrekt, worden geteld vyf Pander-Ampten, *Elst, Valburg, Heteren, Bemmel* en *Herwen.* De Heerlykeden zyn, *Pannerden* en *Millingen*, [*Zeeland,*] *Gent* en *Erlekum*, *Loenen* en *Wolferen*, *Hemmen*, *Indoornick*, [*Lakemond,*]

3. *mond,*] *Homoet, Meynerswyck.* Het bestaat uit vier Scholt-Ampten [en één Richter-Ampt;] als het Schout-Ampt *Elst*, waar onder behoren, *Elst* met alle de Buurschappen; als *Laar, Rbeet, Veluwen, Hollanderbroek, Merm, Wekeraam, Lynden, Eymeren, Rykerswoerd* en *Bredelaar*, midsgaders het Kerspel
4. *Elden.* Het Scholt-Ampt *Bemmel*, waar onder behoren *Bemmel, Angeren, Doornenburg, Resfen, Doornik* en *Lendt*, midsgaders de Buurschappen,
5. *Halderen en Barle.* Het Scholt Ampt *Valburg*, waar onder *Valburg, Slyk-Ewyk, Oosterholt, Andelst,*
6. *Herveld* en *Zetten.* Het Scholt-Ampt *Heteren*,
7. daar onder *Heteren, Randwyk* en *Driel.* Het Richter-Ampt bestaat in *Herwen* en *Aart.*
8. [Dog offchoon *Lakemond* onder de Over-Betuwe behoord, en aldaar mede in de lasten word aangeflagen en de Dykschouwen onderworpen is, en het Quartier aldaar derzelve Resolutien, tot maintainue der Financie, met Militairen ter Executie sield, komen egter aldaar de Landrechten van Over-Betuwe niet in confederatie, maar die van Veluwe of Wageningen, waar aan het tot een Schependom gegeven is, en dus accesorie daarby gevoegd, om Regt, Gericht, Stads-Privilegien en Vryheid, met en over hetzelfde, te gebruiken: zynde de Collecte der Schattingen wel merken en tekenen van Hoogheid, dog niets gemeens hebbende met de Jurisdictie.]
9. [*Opgerichtsdagen.* In Over-Betuwe waren te voren vier Opgerichtsdagen aan elker Bank. De eerste, veertien dagen na *Beloken Paasschen*; de tweede Genegtdag na *St. Jan in de Somer*; de derde, de naaste Genegtdag na *St. Lamberti Dag*; de vierde, de naaste Genegtdag na *Epiphania Domini*. Pl. B. 2. deel app. Col. 36.]
10. *Jubilate.* Dat is drie weeken na Paasschen.

11. [Voor dato van dit Landrecht waren er, behalven die van *Elst* en *Bemmel*, verscheide Banken in Over-Betuwe, als *Herwen* en *Aart*, *Andelst*, *Valburg*, *Ressen*, *Doornik* en *Lendt*; dog die alle, except *Lendt*,
12. zyn successivelyk na *Elst* getransporteerd; gelyk na dato van dit Landrecht de Banken van *Bemmel*, *Herwen* en *Aart* mede na *Elst* zyn overgebracht; de eerste in den jaare 1721. den 4. April, en de tweede in den jaare 1734. den 10. April, Pl. B. 3. deel Col. 376. en 517.
13. De Bank van *Andelst* is by de Landbrief van Over-Betuwe d. d. 1445. tot *Valburg* overgebracht. Pl. B. 1. App. Col. 38.; dog van den tyd, dat *Valburg* onder de Bank van *Elst* gebragt zy, is ons niets voorgekomen.
14. De Banken van *Doornik* en *Ressen* wierden door de Landschap den 21. January 1611. onder de Bank van *Bemmel* en dus met dezelve vervolgens na *Elst* overgebracht. Pl. B. 2. deel 2. App. Col. 132.
15. De Kerspelen *Doornik* en *Ressen* waren wel met de Hooge Heerlykheid, in den jaare 1507. door den Hertog aan Willem van Arenberg, voor hem en zyne Lyfserven, alléén mans geboorte, ten Gelderschen Regten, ter Leen gegeven; dog hetzelfde is na doode van Willem van Arenberg, zonder mans geboorte, wederom aan den Heer vervallen, en wanneer Steven van Harteveld vervolgens op den 13. May 1620. aan de Landschap verzogt met de voorn. Heerlykheden beleend te mogen worden, is zulks in handen van den Momboir dezer Landschap gesteld, om Advys, 13. May 1620.
16. In de Bank van *Herwen* en *Aart* zaten bevorens meede Geërfdens, als Schepenen; dog by Landchaps Resol. d. d. 15. April 1761. is verstaan, dat het Gericht of Bank van *Elst* voor compleet zal worden gehouden, wanneer het alléén door Riddermatige Leeden bekleed word, tot zóo lange dat Schepenen of Geërfdens van *Herwen* en *Aart*, of wie anders zig, daar by, geïnteresséert mogt rekenen, daar over aan Haar Edele Mogen

gende zig addresserende, de noodzakelykheid van de
 assumtie van Schepenen mogte sustineren, en Haar Edele
 37. Mog: hier over anders mogten disponeren. *Lendt*,
 heeft nog zyne separate Rechtbank en word door Ampts-
 jonkeren en Schepenen bekleed.]

TIT. I. ART. IV.

In Neder-Betuwe den eersten Op-Gerichts-
 dagh op den vierden Dingsdagh na Paes-
 schen tot Kesteren, ende des Vrydaeghs
 daer na tot Soelen: den tweeden op
 Dingsdagh na *Victoris* tot Kesteren, ende
 Vrydaeghs daer na tot Soelen.

I N H O U D.

1. - 5. *Kerspelen in Neder-Betuwe, en derzelver verdeling in Schout-Ampten.*
 6. *Heerlykeden in Neder-Betuwe.*
 7. *Te voren wierden 'er vier Gerichtsdagen in Neder-Betuwe gehouden.*
 8. *Het Gericht van Neder-Betuwe mag binnen Tiel gehouden worden.*
1. *Neder-Betuwe.* Het Ampt Neder-Betuwe strekt zig van het Ampt Over-Betuwe tot aan het Graafschap Buuren. De Kerspels, in hetzelfde vervat, worden verdeeld in vier Schout-Ampten.
 2. Onder het Schout-Ampt aan de Whaal-kant behoren *Hien, Dodenweerth, Ochten en Ech-teld.*

TIT. I. ART. V.

3. *teld.* Onder het Boven-Quartier des Rhyns; *Ingen, Ommeren, Meerten, Aalst, Kesteren en Heusden.*
4. Onder het Beneden-Quartier des Rhyns; *Ravensway, Ryswyk, Maurik, Eck en Wiel.*
5. Onder de Soelense Bank; *Soelen en beide de Avesaiben.*
6. Voorts de Heerlykheden; *Ysendoorn, Marsch* (twee-Heerig onder de Provincie Gelderland en Utrecht,) *Lienden* (tweeledig Heerlykheids en Dorps,) *Lheden en Oudenwerth.* [Volgens de Landbrief van 1439. wierden 'er vier Gerichts-dagen voor ieder Bank gehouden. Pl. B. 2. d. *App. Col. 51.*]
8. *Victoris.* Dat is den 10. October. [Den 9. 8. October 1737. is aan Amptman en Jonkeren gepermitteerd, om, na occurentie van tyden en zaken, het Gericht binnen Thiel te mogen houden. Pl. B. 3. *deel Col. 579.*]

TIT. I. ART. V.

Alle ordinaris Gerichts-dagen fullen in den Rycke van Nymegen, ende in de andere Ampten veertien dagen te vooren in alle Kerspel-Kercken moeten verkondight worden: ende oock in de Heerlykheden of Gerichten onder de voornoemde Ampten resortierende ofte gelegen zynde, dewelke mede fulcke ordinaris Gerichts-dagen hebben, in de Kercke van de Heerlykheyt, of ter plaetse daer men voor desen gewoon is geweest de verkondinge te laten doen.

I N H O U D.

1. Verkondiging der Gerichts-dagen.
2. Omiffie in 't Hoofd der Landrechten.
3. Uittelling der Gerichts dagen

1. *Veertien dagen.* De Verkondiging van de Gerichts-dagen is in de Quartieren van Veluwen en Zurphen ook gebruikelyk, als te zien by Lamb. Goris *in Comment. ad consuet. velav. pag. 5.*

2. *Of gelegen zynde.* Deze woorden zyn geomitteert in het Hoofd dezer Landrechten, ook worden die niet gevonden in de Landschaps Resolutie van den 11. *May* 1680., aangetogen in de præfatie, alwaar alleenlyk mentie gemaakt word, van Heerlykheden daar onder gehorende, en nota, dat hier geen meldinge word gemaakt van het Neder-Ryksche Wald. [De

3. Gerichts-dagen by vorige Artln. bepaald, worden in de Ampten op de gestelde dagen niet altyd gehouden, maar als 'er geene zaken zyn, voorbygegaan; speciaal in het Ryk van Nymegen, daar zomtyds wel twee of drie jaaren voorby gaan, zonder dat 'er Gericht gehouden word, door dien 'er weinig Breukzaken en Procedures vallen. Egter kan iemand, vresende dat den ingang regtens zal verwylen, daar van aan den Heere Borggraaf of Amptlieden kennis geven, als wanneer de Lheden op de ordinaire dag verschreven en de Gerichten gehouden worden.]

TIT. I. ART. VI.

Maer in de voorfz. Heerlykheden ende Gerichten die geene opgefette Gerichts-dagen hebben, sal van veertien dagen tot veer-

veertien dagen werden gericht, of anders
 foo en gelyck sulcks aldaer voor desen in
 gebruyck geweest, ende geobserveert is.

I N H O U D.

1. *Wat alhier door Gerichten bedoeld word.*
2. *Wie het Gericht des Neder-Rykschen Walds uitmaken.*
3. *Wanneer, en door wie, het Gericht van Maas-Bommel ge-
houden plagt te worden.*
4. *Door wie het Gericht van Lendt bekleed word.*

1. [*Gerichten.* Hier door worden bedoeld de Gerichten van het *Neder-Ryksche Wald, Maas-Bommel,*
2. *Lendt,* en bevorens mede *Herwen en Aart.* Het ordinaire Gericht des Neder-Rykschen Walds plagt driemaal 's jaars op een bekwaame plaats, in 't Wald of op het Valkhof, gehouden te worden. Ordonn. des Neder Rykschen Walds *d. a. 1654. Art. 1.* En bestaat hetzelfde Gericht in civile zaken uit drie Perfoonen, waar van 'er twee Rhaden der Stad Nymegen moeten zyn, en in criminele zaken worden 'er vier Schepenen derzelve Stad by geassumeerd. Ordonn. des Neder-Rykschen Walds *d. d. 6. Febr. 1679.*] Te
3. *Maas-Bommel* plagten de Gerichts-dagen ordinair te lopen driemaal in 't jaar, als Dingsdag na Beloken Paasschen, Dingsdag *post Lamberti,* en Dingsdag na Drie Koningen. [En word dit Gericht door Schepenen bekleed, en den Richter door den Amptman van tusschen Maas en Whaal aangesteld. Te
4. *Lendt* zyn geene ordinaire Gerichts-dagen bekend, Egter diend gelet, dat wanneer voor deze Gerichten of Heerlykheden meer dan eene zaak

hangende zyn, op verzoek van Parthyen, wel een ordinaire Gerichts-dag word uitgeschreven en gepubliceerd.]

Van veertien tot veertien dagen. Ziet de Rechten van Roermond 1. deel Tit. 1. §. 2. n. 2., en 5. deel Tit. 2. Art. 1. Land-Recht van Zutphen Tit. 1. Art. 1. *ibi*; te weten van veertien.

TIT. I. ART. VII.

Den Burgh-Greve ende d' Officieren van de Ampten ende Heerlykheden, daer Ordinaris Gerichts-dagen zyn, sullen op 't verfoeck van Parthyen oock extraordinarie mogen richten, mits dat daer van aen Parthyen tydelyck den weet gedaen, ende de Gerichts-luyden ten minsten acht dagen van te vooren verschreven worden.

I N H O U D.

1. De Burchgraaf is in rang de eerste Officier van 't Quartier.
 - 2.—4. Betekenis van 't woord Graaf.
 5. Hoe extraordinaris Gericht verkregen word.
 6. Voorbeeld van Citatie voor een extraordinair Gericht.
 7. Andere manier van daging voor een extraordinair Gericht.
1. Den Burchgraaf en de Officieren van de Ampten en Heerlykheden. Hier uit zoude men schein te moeten opmaken, dat de Burchgraaf niet onder het woord Officieren begrepen is. [Dog in de volgende 9., 14. en 18. Artcln. word den Heer Burchgraaf onder de

de generale benaming van Officier mede gecomprehen-
deerd, en gelyk 't Ryk van Nymegen van de Ampten
het eerste in rang is,] zoo is de Burchgraaf ook de
eerste Officier van het Quartier. *Quarties Reces d. d.*
13. Juny 1667. En word, daar in, ook het eerst ge-
vraagd, *ibid. de anno 1640.*, en is deszelfs Ampt, het
aanfienlykste van het geheele Quartier.

2. Graaf, waar van, *Burchgraaf*, Is zoo iemand die
van wegen het publicq de Vierschaar band, aldaar
de aanklagte doet en het regt vervolgd, executeerd
en uitvoerd. [Gelyk generaal 't Officie van d' Offi-
cieren en Richters mede brengt.] *Burchgraaf*,
Graaf over een Burch; *Dyk-Graaf* over de Dy-
ken; *Goo-Graaf* over een kleine streek Lands;
Land-Graaf over een groote streek Lands; *Mark-*
Graaf over des Lands Marken of Grensen; *Pals-*
Graaf over het Paleis (*Comes Palatii*); *Pluim-*
Graaf over de Vogelen; *Water-Graaf* over de Wa-
teren. Alle die Graven worden in de Latynsche taale
genaamt *Comites* of *Judices*, en hun Ampt word uit-
gedrukt, met *judiciaria potestas*. Ziet Meijers *Woor-*
denschat 3. deel, op het woord *Graaf*, de Raadsheer
van Heemskerk *in zyn Batav. Arcad. bladz. 183. in de*
Aanmerk. Ziegler. de jur. Majestat. lib. 1. Cap. 28.
n. 19. Mr. Joh. van Someren *Beschryv. van Batav.*
pag. 174. en 225. L. Smit *Schatkamer der Nederl.*
Oudheid, op het woord *Graven*. Andere leiden deze
woorden af van een Grieksch woord, dat schryven te
kennen geeft. Ziet Petr. Nannius *de Magistrat. rerum-*
que vocabul. difficiliorib. ante Comment. Christin. ad
4. *L. L. Mechliniens.* De Burchgraven zyn ook
Comites genaamt geworden, en daar toe worden twee
Handschriften *de anno 1165. en 1196.* by J. Smetius
geallegeert. Ziet H. K. Arckste *beschryving van Ny-*
megen bladz. 278.

5. [*Extraordinarie*. Op dat een ieder kort en onver-
togen regt wedervare, zoo de zaken tot de ordinaire
Gerichts-dag geen uitsfel kunnen lyden, maar een spoedige
decisie vorderen, of parthyen die requireren; en,
in zoo een geval, adresseert men zig by Request aan
den Officier, en verzoekt extraordinaris Gerichts-dag,
en dat Parthy mag worden geciteerd op dezelve te
compareren, voorts dat de Landschryver of Secretaris
mag worden geauthoriseerd de Leeden, op zekeren
dag, te verschryven, en het nodige deswegen
te bezorgen. Hier op verleend de Officier het nodige
appointement, en laat een Citatie afgaan, van dezen
6. inhoud: "Ik N. N. Amptman (Richter) doe te
„ weten aan N. N. als ontzaat gedaan hebbende tegens
„ - - - - - dat dezelve verzogt heeft een extraordi-
„ naris Gerichts-dag, welke niet hebbe kunnen of
„ willen verwygeren, maar geaccordeerd tegens - - - -
„ Over zulks citere, by deze N. N. om aldaar ten
„ voorf. dagen des morgens ten - - - - uren te com-
„ pareren, zullende zulks doende of nalatende egter
„ gedaan worden, wat regtens wezens zal." Ook
7. steld de Officier wel by appointement op het Re-
quest den dag die geaccordeerd is en de autorisatie
die op den Landschryver of Secretaris, tot het verschry-
ven van 't Gericht, verleend word; welk Request en
appointement ook wel eenvoudiglyk *per Copiam* en
zonder eenige Citatie, aan Parthy veertien dagen te
voren word geïnfinueerd, en dit moet men reguleren,
zoo als aan ieder Gericht gebruikelijk is, zynde egter
altyd de Citatie, *in dubio* te prafereren.]

TIT. I ART. VIII.

De voorfz. Gerichts-dagen fullen twee-mael
veertien dagen of langer, de noot fulcks
vereyfchende, mogen gevarft worden.

I N H O U D.

1. *Het Varffen der Gerichts-dagen staat alhier ad arbitrium judicis.*
2. *Dog niet in Veluwe.*
3. *Afseiding en betekenis van Varffen.*
4. *Bedenking tegen het gestelde in Num. 1.*
5. *Poenale wet tegen het uitsellen der Gerichts dagen.*
6. *Adres van Maas en Wbaal aan de Landschap om den Gerichts-dag uit te stellen.*

1. *Tweemaal veertien dagen of langer. Ad arbitrium praefecti seu judicis.* Want de Officier zit om uit naam van den Souverain van den Lande goede justitie te administreren, en voornamenlyk mede dat geene te observeren, wat in *L. 12. ff. de Offic. praef.* voorkomt.

2. Noteert hier, dat de magt van de Officieren in het Quartier van Veluwe zóo verre niet gaat, alzoo die niet anders, als by deliberatie van de ordinaris Heeten Gedeputeerden, de Gerichts-dagen mogen uitsellen, en zulks dan nog maar voor een korten tyd. Ziet het Land-Recht van Veluwe *Tit. 1. Art. 2.*

3. [*Gewarst. Varffen van 'tSaxis woord Fristen betekend uitsellen, en wanneer zoodane Gerichts-dag gewarst of uitgesteld word, word daar van mede Publicatie of Affixie op de gewoone plaatsen gedaan, op dat iemand aan de Gerichten te doen hebbende, daar van niet onkundig blyve.*] Vid. Lamb. Goris *in Comm. ad consuet. velav. pag. 113.* Mr. J. C. van Hasselt *Dissert. ante Cit. Sect. 1. in verbis probant hoc.*

4. *De Noot zulks vereiffchende.* Zoo dat zulks niet mag geschieden, dan wanneer de nood het vorderd, op dat het regt niet opgehouden word, conform 't Land-Recht van Roermond *1. d. Tit. 1. §. 2. n. 2.* Land-Recht van Veluwe *dict. loc.* [*Dog aan wien het staat de Gerichts-dagen te varffen en over de nood te erken-*

nen,

nen, is by dezen Articul niet bepaald; de Heer van Hasselt meend, volgens voorgaande aanmerking dat zulks den Officieren toekomt, en volgens de Landbr. van Neder-Betuwe *d. a. 1439.*, Pl. B. 1. *App. Col. 51.*, was het ook aan den Amptman aldaar wel geoorloofd, om, wanneer op de gestelde Gerichts-dagen, om nootzaken, niet uitrigten mogt, dat veertien nagten, en niet langer, te varften; maar by overdragen van het Quartier van Nymegen *de ann. 1532.* wierd bepaald, dat de Gerichts-dagen, by verbeurte van het Ampt en de hoogste keur, zonder eenig vertoef, moesten gehouden worden, Pl. B. 2. *deel 1. App. Col. 207. Art. 16.* en *Col. 213. in fine.* Waarom het ook scheid, dat Amptman en Ridderfchap van Maas en Whaal zig op den 11. Octob. 1708. aan de Landschap geaddressseert en uittelling van een ordinaris Gerichts-dag verzogt hebben, die ook, tot den 6. Novemb. naaft volgende, geaccordeerd is. Pl. B. 3. *deel Col. 127.*]

TIT. I. ART. IX.

Den Officier of Richter ende die Leden van het Gericht, soo verschreven zyn ende compareren, sullen tuffen negen ende tien uyren 's morgens by klimmender Sonne in de respectie Ampten ende Heerlykheden, ter plaetse daer het Gericht sal worden gehouden, op haer eygen kosten moeten verschynen, ende de reyse heen ende weer doen, soo wel op de Ordinaris als Extraordinaris Gerichts-dagen, om aldaer van 's Heeren wegen de Banck te spannen, te Richten ende te Gichten, latende een yder Landt-recht wedervaeren.

I N H O U D.

1. *Ampt en pligt van den Officier.*
 2. *Zy hebben geen cognitionem causæ.*
 3. *Præsteren ook niet den gewoonen Eed van Justitia*
 4. *Mogen, in 't Over-Quartier, niet tegenwoordig zyn. by het delibereren der Schepenen.*
 5. *Practyk daar omtrent in Nymegen.*
 6. *Verschryving der Gerichtsluiden.*
 7. & 8. *Te voren plagten de Gerichten 'smiddags aangevangen te worden.*
 12. *Alle Rechtsgebied komt uit den boesem van den Furst.*
 13. & 14. *Betekenis van Gichten.*
 15. *Wetten, en niet Voorbeelden, zyn het richtsnoet van den Richter.*
1. [*Officier.* Zit uit naam van den Souverain van den Lande, om goede justitie te helpen administreren, dat is om goede ordre in de Gerichten te houden, de zaak te doen bedingen, en Gerichtsluiden, na bedongen zaak, om regt te manen en te doen wyzen. Geld. Land- en Stad-Regten in 't Over-Quartier 1. deel §. 3. *Art. 2.*
2. *Want moribus nostris,* zegt Schraffert, in een zyner Advysen, geïnferreerd in *vierde deel Adv. 34. n. 5.,* is niets bekender, dan dat onze hedendaagsche Officieren, zoo in de Steden als ten platten Lande, (voor behoudens Haar Ed. verschulde agting,) geen jurisdictie ordinair of extraordinair competeerd, om over eenige zaken, *cognitionem causæ* te nemen, of eenig decreet te interponeren, als het geen, in deze Provincie den Schepenen of den Edele Gerichte privativelyk is
3. *gedefereerd.* Dat ook speciaal de Eed van Justitie niet aan de Heeren Hoofd-Officieren, zoo dien aangaande, buiten de Bankspanninge en executien van vonnissen, alleenlyk, gelyk men gewoonlyk zegt, oogen en ooren verleen, neen, maar den Gerichtsluiden en Schepenen van ouds is te laste gelegd; allegerende de Beschryving van Gelderland *ex Officina Elzeveriana,*
in

in den jaare 1630. gedrukt, (*) Alwaar Cap. 10. deze woorden staan. " *In omni autem judicio, sive*

„ *ordinario in Urbibus ac Pagis, sive extraordina-*
 „ *rio, sunt Præsides sive Satrapæ, sive Prætores,*
 „ *et præterea alibi ordinarii ac jurati, alibi injura-*
 „ *ti litiim Disceptatores: Hi sola cognitione senten-*
 „ *tiaque contenti, ab Imperio omnino alieni sunt;*
 „ *illi, Sc. Præsides, Imperio contenti, cognitionibus*
 „ *abstinent: adeo ut nullibi, præterquam in Senatu*
 „ *Provinciali, Principem representante, cognitio*
 „ *cum Imperio in iisdem personis concurrat.* "

4. Gelyk daarom ook by het voorgem. Land-Recht van het Over-Quartier van Roermond, *Tit. en §. Civ. Art. 3.* gesteld is. " Dat geen Scholtus (Richter) „ nog Land- of Stad-schryver, in zaken, die in regt „ hangen ende bedingd worden, mogen spreken of „ hen dezelve bemoeijen zal, op dat den Schepenen „ geen oorzaak gegeven worde hunne vonnissen daar „ op te geven; dan zullen, zoo gering als de Schepe- „ nen met het beramen van de vonnissen doende zyn, „ opstaan, en de Schepenen daar mede laten gewor- „ den." En zoo is het ook volgens onze oude locale Wetten, als te zien in de *prelimin.* van 't Groot Geld. Pl. B. 1. d. pag. 14. in Verbis: " ind zullen alle „ Amptluyden ind Richteren altyd afwyken van den „ Schepenen ind Gerigtsluyden, als die op vondenis tho
5. „ wyfen sig beraiden." Binnen de Stad Nymegen spand de Richter ook maar de Bank, dog zoo ras Schepenen aan 't vonnissen gaan, gaat de Richter buiten de Gerichtskamer, en, als 'er gevoteerd en 't vonnis opgemaakt is, werd dezelve wederom in 't Gericht verzogt, als wanneer hy, na dat parthyen binnen zyn, den Gerichtschryver vermaand het vonnis op te lezen, conform Stad-Recht van Bommel *Tit. 1. Art. 19.* Land-Recht

(*) Deze Beschryving is door J. de Laet uitgegeven, en het Stukje rakende Nymegen, door den Heer Smetius ingesteld, *vid. Opdragt voor 't Cronykje geplaatst.*

Recht van Tiel- en Bommelre-weerde *Cap. 1. Art. 17.* Zynde aldaar *Art. 6.* zelfs verboden, dat Richters en Secretarïen het Gericht, als Schepenen, mogen bekleeden.]

6. [*Zoo verschreven zyn.* Wanneer 'er meerder dan zeven Gerichtslieden zyn, worden 'er volgens *Art. 10.* maar zeven verschreven, die jura trekken, en dus zyn de overige Leeden, die mede willen compareren, niet gehouden præciës op den tyd te komen, om dat zy over de zaak niet behoeven te zitten.]
7. *Tusschen negen en tien uren 'smorgens.* Ziet de Rechten van Roermond, 1. d. *Tit. 1. §. 2. n. 6.* Land-Recht van Zutphen *Tit. 1. Art. 8. 2.* van Veluwe *Tit. 1. Art. 5.* [Te voren plagten de Gerichten veeltids nademiddag gehouden of de Bank gespannen te worden, als blykt uit het Tractaat tusschen den Hertog en de Staten dezer Provincie ter eenre, en den Hertog van Gulick ter andere zyde; te vinden in 't *Pl. B. prælimin. voor 't eerste eerste deel pag. 11.*, alwaar *Art. 20.* gesteld is. " Soe „ in voel Gerichtsbanken van alden tyden gewoent ge- „ weest ind nog is, dat naemiddags te rigten, ind oer „ Gericht tho hegten, dat defelve daer sulx weer, soo „ wael des voermiddags als naemiddags regt doen, ind „ wederfaeren laten moegen, ook 'sSondags na de „ middag tot Sonnen ondergang toe. *Pl. B. 2. deel 1.* „ „ *App. Col. 40. 47. en 53.* Dog dit is veranderd by den Landbrief van Maas en Whaal d. a. 1532., waar by de Gerichts-dagen op Dingsdag aangelegt en des voormiddags te agt uren gesteld zyn. *Pl. B. loc. cit. Col. 18.*]
10. *Klimmender Sonne.* Ziet Lamb. Goris in *Comm. ad Consuet. velav. pag. 6.* Instruct. van den Hove van Hol-

Holland, *Art. 44. Merula Prax. Civil. lib. 4. Tit. 28. Cap. 3. n. 5.* S. van Leeuwen *over de Costum. van Rhynd. Art. 4. n. 17. Anth. Matth. de Auctionib. pag. 71. n. 12.*

11. [*Op baar eigen kosten.* Even als op extraordinaire Gerichts-dagen, volgens den 37. *Tit. §. van Spolie*, ook geen Reiskosten goed gedaan worden.]

12. *Van 's Heeren wegen.* Want uit den boesem van den Furst komt alle Regtsgebied voort, en dus is het ook, dat alle de Gerichten, *auctoritate principis*, op Authoriteit van den Furst, werden gehouden, en niet, *nomine aut vice principis*, op de naam en in de plaats van den Furst; want geschiedde dit, dan was 'er geen Appel op. *Schraffert in Comment. ad Reformat. Velav. pag. 15.*

13. *En te Gichten.* *Gichten ait modo laudatus, Matthæus dict. loc. pag. 72. vetus est verbum, quod nihil aliud significat, quam confiteri, testari, ad stipulari, referre, ubi plura de hac voce, adde Feltman in Tract. de Dea podagra.*

14. [Dan zoude het alhier betekenen, dat de Leeden van 't Gericht, bericht doen van die zaken, die op vorige Gerichts-dagen, aan hun oordeel, om die zelfs of met andere te examineren, bestaad waren, ziet *Aantekening. op den volgenden 17. Art.*]

15. [*Land-Recht wedervaaren.* Een Richter moet wel in agt nemen, dat hy vonnisse als vast gesteld is door de Wetten en Gewoontens, *pr. instit. de officio judicis.* En geenzints na voorbeelden. *L. 3. Cod. de Sentent. et interlocut.* En moet in de eerste plaats gevolgd worden het Land-Recht. *Vinnius ad pr. instit. de offic. jud.* Om dat het een Richter niet geoorloofd is te oordeelen in regten, *quo velit modo, quippe qui legum*

gum minister non arbiter est, maar zig daar aan houden, en voorzigtig wezen moet, buiten het geen op de wetten en gewoontens is gegrondivest niet te treden; zynde hier omtrent in 't brede geraisonneert by *Vrom. de for. compet. lib. 2. Cap. 1. et ibi Middelant in not.*; Zoo dat de Gerichtslieden een volkomen kundigheid van 't Land-Recht moeten hebben, om welk te verstaan niede een volkomen kundigheid van de oude Landbrieven en gewoontens vereischt word, want die in 't Land-Recht niet ervaren is; hoe zal hy, volgens de wetten, die hy niet weet, een ander oordeelen. *Bynckershoek obs. jur. Rom. ad lectorem*; ook behoord hier by nog een kennis van de gemeene Rechten, terwyl in de laatste Paragraaph van den 37. Titul, de gemeene Rechten worden inbedongen; daar het Land-Recht fwygd, of waar van geen zekere Costumen voor handen zyn; dog wat gemeene Rechten zyn, en wanneer daar van eerst gebruik moet gemaakt, en hoe nauwkeurig de *rationes legis* moeten nagegaan worden, heeft de Heer Schraffert in een Voorberigt, voor de *Cod. Getr. Zutph.* bondig betoogt, en ziet *Remarque* daar op van de Heer J. Schomaker by deszelfs *Adv. 5. deel Conf. 24. n. 18.*]

A R T. X.

Met desen verstande niet-te-min, dat yder van de Gerichts-luyden of Schepenen tot Seeven in 't getal genieten sal voor yder uyre, dat sy op d' Ordinaris Gerigt-dagen praesent zyn, ende effective over de saecken van parthyen besouneren, eenen gulden, den Officier twee, den Landt-schryver een, ende den Schout of Gerichts-bode voor syn opwachten in het Gerichte
s daeghs

's daeghs twee gulden tien fluyvers, alles tot lafte van Parthyen, ende sonder eenige verdere verteeringen tot beswaer van de Ampten ende Heerlykheden, of Parthyen te mogen inbrengen, soo nochtans dat dese Vacatie-gelden by de Gerichten in de Heerlykheden, gelyck alle andere Jura, maer half sullen genooten worden.

I N H O U D.

1. & 2. *Gerichtsluiden en Schepenen, welke Persoonen het zyn.*
3. *De Sportel-gelden lopen dikwils zeer hoog.*
4. *Dag-geld der Schouten in Over-Betuwe.*
6. *Aan sommige Gerichten plagten ook verteringen betaald te worden.*
7. *Welke Jura de Gerichten in de Heerlykbeden, gelyk met de Land-gerichten, genieten.*
8. *Jura der overige Gerichten in de Ampten gelegen zynde.*

1. *Gerichtsluiden of Schepenen.* Gerichtsluiden worden hier genomen in een engen zin, die in elk Ampt of diergelyke Landstreken het Gericht kunnen bekleeden, en zyn gemeenlyk Edellieden, die zig pleegen te beroemen, dat hun dit Recht by geboorte toekomt, waaröm ook Gerichtsluiden zöo wel van de Roomsche, als Gereformeerde Religie toegelaten worden, offchoon anders perfoonen van de eerste Godsdienst, volgens verscheide Placaten der Staten, zöo van deze als van andere Verëenigde Provinciën van Borgerlyke Ampten 2. geweerd worden. *Schepenen* zyn, die tot het Ampt van Byzittinge in de Gerichten gekofen worden, en met den Richter het Gericht uitmaken, en zyn gemeenlyk Landlieden of Geërfdens. In 't Ryk van Nymegen heeft men niet alleen Edellieden tot Gerichtsluiden,

luiden, maar ook treffelyke Geërfdens. [En worden in de Heerlykheden thans veele Schepenen aangesteld, die aldaar niet geërfd zyn.]

3. [*Eesten Gulden.* Deze Jura is voor de Amptsjonkeren en Leeden des Gerichts in de Ampten waarlyk gering gesteld, en zyn niet te considereren als belooningen voor hunne moeiten, terwyl die belooningen meer te zoeken zyn in het hoonneur van Hun Ampt, en in de voordeelen der Commissien, die zy uit hoofde van dien, kunnen verkrygen; en egter zyn dezelve hoog voor Parthyen, want gesteld dat over een zaak maar vier tuuren, met het Overnemen der Schriftuur, n, lezen derzelve, en pleiten, daar dikwils ook nog al een Incident by vald, gezeten word, zyn parthyen dog, niet de Sententie, ruim vyftig gulden kwyt; en het gebeurd niet zelden, dat men, wegens Sportel-geld in geringe zaken honderd guldens en meerder betalen moet. Dit is ook wel oorzaak, dat men zaken van weinig importantie, waar tegens oppositie is te vrezen, de Richteryke Decisie niet durft onderwerpen, om dat, in cas van Compensatie der kosten, dezelve den eisch surpasseren. Behalven dat, zoo de zaken tot schryven gewezen worden, de kosten hoog lopen, en speciaal, wanneer zoo een zaak nog in Advys gezonden word. Als wanneer het niet zelden gebeurd, dat honderd Ducaten en dikwils vry meerder, voor Sportel- en Advys-gelden moeten betaald worden.]

4. *Tot zeven in Getal.* Ziet hier van beneden Art. 11.

5. *Ende den Schout of Gerichts-bode voor zyn opswagten in 't Gericht 'sdaags twee gulden.* Op het ordinaris Gericht in de Bank van Elst, moeten de Schouten van Bemmel, Elst, Valburg en Heteren te zamen praesent zyn om het Gericht op te wagten, by verbeterde van tien goud gulden voor ieder dag van het Gericht,

richt, en zyn ieder voor dag-geld toegelegd 'sdaags ééne gulden tien stuivers. Ziet het Gerichts Signaat van Elst van den 26. July 1715.

6. [*Verdere verteeringen.* Te voren plagten aan zommige Banken, boven de vacatien, nog verteerings-kosten, ten lasten van Parthyen, gebragt te worden. Aan de Banken van Elst en Bommel wierden geen mondkosten aan 't Adelyk Gericht betaald, uitgezonderd in zaken van injurie, die met de alinge kosten des Gerichts gechargeert wierden, en die de Aanlegger alléén fourneren moest; dog aan de Gerichten van Herwen en Aart en Lendt, daar de Gerichtsbanken door Geërfdens mede bekleed wierden, moesten mondkosten worden betaald.]
7. [*In de Heerlykheden, gelyk alle andere Jura, maar half.* Dus genieten de Gerichtsluiden in de Heerlykheden alle uur maar tien stuivers, en van de overige Jura, die zy op zodanige Gerichtsdag-meriteren, en tot de Gerichtshandelingen behoren, als Ordel-gelden en Vacatie-gelden van Commissarien uit den Gerichte, (Ziet *Tit. 10. Art. 53.*) ook maar de helfte der Jura, die in de Ampten geprofiteerd word. Dog hier moet niet verstaan worden, als of de Gerichtsliden in de Heerlykheden van alle de Jura, die *infra Tit. 37.* zyn uitgetrokken, maar de helfte zouden kunnen rekenen; terwyl zy in alles met de Gerichtsliden in de Ampten gemeen rekenen, daar by de Paragraaphen *Tit. 37.* niet speciaal van de helfte gesproken word, en dus alléén except, in cas van spolie pag. 191., sluiten van 't Proces pag. 192., en Subhastatie van Onge-rede Goederen pag. 197. Zoo genieten de Secretarien in de Heerlykheden de overige Jura's ook in gelykheid met de Landschryvers in de Ampten, gelyk by 't Hof, in name van de Landschap, by interpretatie van den 37. Tit. verstaan 'is, dat aan de Secretarien, voor
Afschrift-

Affchrift-gelden van een Procedure, even als de Landschryvers, vier stuivers per Blad competeerd, vid. *gedrukte Interpretatie d. d. 1. May 1761.* Dewyl in dezen Art. alleenlyk van de Heerlykheden, en niet mede van de overige Gerichten in de Ampten gelegen zynde, mencie gemaakt word, zou het scheinen, dat in dezelve, even als in de Ampten, geheele Gerichts Jura betaald moesten worden. Egter is aan te merken, dat in de twee boven aangehaalde plaatsen van den 37. Titul, namentlyk in cas van Spolie pag. 191., en het sluiten van 't Proces pag 192., die Gerichten met de Heerlykheden in 't trekken der Jura gelyk geteld worden.]

A R T. XI.

De meerdere Leden van 't Gericht boven het getal van seeven comparerende, sullen de befoignes mogen bywoonen, ende daer inne voteren, dogh op hare eygene kosten, sonder yts van parthyen, of van de Ampten of Heerlyckheden in de Uitsettinge of andersints te mogen prätenderen of genieten.

I N H O U D.

1. Tot een Gericht worden zeven Gerichtshuiden vereischt.
2. Even als in Nymegen.
3. & 4. Tegenwerping genomen uit Art. 14. huj. Tit. beantwoord.
5. Art. 14. spreekt van de formaliteit der Bankspanning.
6. Instelling van Carolus Magnus over het zevental der Gerichtslieden.
7. In 't voteren gelden de meeste stemmen.
8. Over het staken der stemmen.

1. [*Boven 't getal van zeven.* Zoo dat het Gericht eigentlyk bestaat in zeven Leden, en een minder getal het Gericht niet zoude uitmaken, of daar mede een
2. zaak wettiglyk gedecideerd kunnen worden. Binnen de Stad Nymegen kan het ordinaris Schepen Gericht ook niet minder dan met zeven Leden gehouden worden, vid. *ibi gedrukte Ordonn. op de Jura d. a. 1748.*
3. *pag. 10.* Er zyn nogtans eenige, die willen sustineren, dat het ordinaris Gericht met twee Gerichtsluiden kan gehouden worden, om dat by Art. 14. *buj. Tit.* zoude gesteld zyn, dat een Officier gehouden is de Bank te spannen, en het oordeel te vragen aan Gerichtsluiden, die ten minsten twee in getal moeten zyn. Dog
4. daar in legt geen bewys, om dat dezen Art. voor eerst zegt, dat meerder Leden als zeven het Gericht mogen bywonen, het geen in zig vaststeld, dat zeven Leden het Gericht moeten bywonen; en Art. 12., dat, daar meer als zeven Gerichtsluiden zyn, de zeven oudste op de eerste Gerichtsdag haar toer zullen hebben, en vervolgens, dat de *beurten* van boven af tot beneden toe, successivelyk *zullen omgaan* en gehouden worden; gelyk verder in Art. 13. aan Parthyen vry gelaten word om NB. aan 't Gericht ('tgeen volgens de beschreve toeren uit zeven bestaat,) te verzoeken, dat alle de Leden, waar van Art. 12. spreekt, over de zaak mogen voteren.
5. Zoo dat, wanneer Art. 14. gesproken word van 't oordeel, ten minsten aan twee Gerichtsluiden te vragen, zulks niet anders beduid, dan dat de formaliteit van de Bank te spannen met twee Gerichtsluiden kan geschieden, terwyl 't Gericht zelve niet minder dan met zeven Leden wettelyk kan gehouden worden. En al wie gelegenheid heeft om Gerichts Signaten na te zien, zal bevinden, dat van ouds af de Banken door den Officier en twee Gerichtsluiden gespannen zyn, of schoon meerder Leden ten Gerichte gezeten hebben; Wat is 'er ook bekender, dan dat een Gericht uit een ongelyk getal van personen moet bestaan? En dat is by 't Land-Recht
ten

ten minsten tot drie bepaald; als in cas van Spolie *Tit. 6. Art. 11.*, en provisionele erkenneisse over de praferentie tusschen Crediteuren *Tit. 26. Art. 12.*: want, een gelyk getal zynde, kunnen de stemmen staaken. Zoo vind men ook een Decreet by 't Landgericht van Maas en Whaal den 26. Aug. 1723. ergaan met deze Clausel, *dat, terwyl het Gericht in zes bestaande, de stemmen staakten, bevorens gedecideerd te worden, een Lid van 't Ampt verschreven zal worden, en, by ontsententisse van dien, een Regtsgeleerde, om definitief te decideren.* En hoe zoude het dog mogelyk kunnen zyn, dat een ordinair Gericht met twee Leden kan gehouden worden? want eens gesteld, daar word door drie Leden extraordinair erkend over de praferentie, en één parthy wil daar by niet berusten, maar, zig beswaard agtende, op den eerst komstige ordinairis Gerichtsday aan 't volle Gericht Addres maken, zal dan door een minder getal Leden, die ook al dezelfde, die provisioneel erkend hebben, kunnen wezen, erkend worden over eene erkenneis door een meerder getal Hunner Medeleden gedaan. Waarom 'er op een ordinairis Gerichtsday te meerder zeven Leeden moeten wezen, want die drie Leden, die provisioneel erkend hebben, voteren weder in 't Gericht, dus moeten 'er ten minsten vier zyn, die tegens Hun zitten, anders was 'er nooit redres, in cas van beswaar, te wagten. Ziet ook *Art. 14.* Het kan wel ligt te ver gezogt scheinen, tot een zaak als deze, de autoriteit van Carolus Magnus te hulp te roepen. Dog terwyl het bekend is, dat deze Landen langen tyd den Frankischen Ryke zyn onderhoorig geweest, en 'er ook van de Costumes en Regten der Franken, zoo wel in onze Regerings-form, als Regtspleging, volgens het gevoelen van veele kundige Regtsgeleerden, verscheiden blyken zyn overgebleven, kan 't niet geheel ten onpas komen, alhier aan te merken, dat reeds in een Capitulare van Carolus Magnus, in den jaare 803.

te Aaken beraamd, wierd vastgesteld, dat in de Rechtenbanken ten minsten, zeven Gerichtslieden zitten moesten. GEORGISCH in *Corp. Jur. Germ. Col.* 667. Het zelfde is mede by Ludovicus Pius in den jaare 829, te Worms bevolen. *ibidem Col.* 908. Gelyk dan ook de Verzamelaars, van de Capitularia der Frankische Vorsten, Ansegisus en Benedictus Levita, die Instelling van Keizer Karel woordelyk opgeven. *ibid Col.* 1354. en 1559.]

7. *Ende daar inne voteren.* Over het stemmen noeteerd hier, *quod, quando uni ex pluribus iudicibus, de re non liquet. Ceteri autem consentiunt, plurium sententia obtineat. L. 36. et L. 39. D. de re judicat. Idem est in arbitris L. 17. §. fin. D. de arbitr. Sic, præsente et dissentiente tertio, duo concludunt. Dist. L. 39. D. de re judic.* In 't Hof Provinciaal van Gelderland word ook na de meeste stemmen geconcludeerd, ingevolge de Cancell. Ord. d. a. 1622. Art. 7. [*Sed queritur.* 't Volle Gericht is eens præsente, en de stemmen staken, ten wiens voordeele moet de zaak uitvallen? Gemeenlyk word dan een tweede omvraag gedaan, of iemand van zyn gevoelen ook afwyken en tot een ander overgaan mogt, dog zulks niet geschiedende, word de zachtste zyde gevolgd; gelyk in lyfstraffelyke zaken tot bevryding of vermindering der straf, *per L. 5. ff. de pan.*, in zaken van Possessie, Huwelyk en Testament, voor den Bezitter, voor het Huwelyk en voor het Testament. *L. 3. ff. de usucap. L. 2. §. ult. ff. pro hered. L. 38. et 39. ff. de re judicat.* En daar zodane redenen niet zyn, word geoordeeld ten voordeele van den Verweerder. *Wassén. Pract. jud. Cap. 21. Art. 1. n. 2. L. 125. ff. de Reg. jur. L. 45. ff. de obligat. et actionib.*]

A R T. XII.

Ende sal in de Ampten ende Heerlyckheden, daer meer als seeven Gerichts-luyden zyn, dese ordre geobserveerd worden, dat de seeven Oufte ende voorsittende Gerichts-luyden op den eerste Gerichts-dagh haren Tour sullen hebben, ende de voorsz. Vacatien of dagh-gelden profiteren; ende vervolgens van boven af tot beneden toe de voorsz. beurten gehouden worden, ende successivelyk omgaen, waer van de Landschryver of Secretaris goede aenteyckeningh sal houden, ende die t' elkens op de naest-volgende vergaderinge de Leeden van 't Gericht voorlesen.

A R T. XIII.

Edogh, soo Parthyen aen 't Gericht op de voorsz. tydt versochten, dat alle Leden van 't Gericht over hare saecke mochten besoineren, sullen deselve de voorsz. Vacatien aen alle de praesenten moeten betalen.

I N H O U D.

1. Eén Parthy meerder Gerichtsteden verzoekende, moet ook alléén de kosten dragen.
2. In cas van Spolie kunnen ook meerder Leeden verzogt worden.

1. Parthyen. De vraag is, zoo de ééne Parthye een meerder getal van Gerichtsluiden verzogt, en dezelve, met de kosten, kwam te triumpheeren, of hy die kosten in declaratie zoude kunnen brengen?
2. Antwoord, neen: ziet *Tit. 6. Art. 12.* [In cas van Spolie kan ook een meerder getal dan drie Leeden tot het bekleeden van 't Gericht verzogt worden, dog dan is 't zeker, dat die ten privative laste blyven van de Parthy, die ze verzoekt, volgens aangehaalde *Tit. 6. Art. 12.*]

A R T. XIV.

Als 't Gericht op de voorfz. tydt gefeten is, fal den Officier of Richter gehouden wesen de Bancke te spannen, ende aen de Gerichts-luyden of Schepenen, die ten minsten twee in 't getal fullen moeten zyn, een oordeel te vraegen, of hy ter goeder tydt is verschenen om de Bancke te spannen van 's Heeren wegen, ende of soo wel by dalender als by klimmender Sonne fal mogen richten, als mede, indien hy op eenen dagh niet alles soude kunnen uytrichten, of hy des
vol-

volgenden daeghs of langer niet ten Gerichte sal mogen sitten, daer op dan de Gerichts-luyden fullen verklaren van ja, nademael hy dat ter goeder tydt met recht bedongen heeft.

I N H O U D.

2. & 3. *Over het Bank spannen.*
 4. *Te voren plagten de Gerichten onder den blooten Hemel gehouden te worden.*
 5. *Te Kesteren word nog de Bank by de Kerk gespannen.*
 8. *Richten. Wat betekend.*
1. [*Voorz. tyd. Dat is voor de middag by klimmen der Sonne.*]
 2. [*Banke spannen. Het Gericht in staat stellen om behoorlyk te kunnen zitten. Land-Recht van Tiel- en Bomm. W. Cap. 2. Art. 10. Stad-R. van Bomm. Cap. 1. Art. 8. Land- en Stad-Recht. van 't Over-Quartier 1. deel 1. Tit. 3. §. Art. 2.*]
 3. [*Ten minsten twee in 't getal. Zoo dat een Officier niet geen minder getal, dan twee Leeden de Bank mag spannen, dog wanneer zig ter plaatse daar het Gericht zal gehouden worden, bevind, en twee Gerichtsluiden met hem, kan de Officier aanstonds met de formaliteit van de Bank te spannen voortvaren, Land-R. van Vel. Cap. 1. Art. 6., zonder na de komst van meerdere te wagten, hoe wel het Gericht, voor dat 'er meerdere Leden zyn, niet*
 4. *validelyk kan gehouden worden. Zoo was voortyds een gebruik, dat de Gerichten gehouden wierden onder den blooten Hemel by de Kerken. Pl. B. 2. d. App. Col. 15. en 17. Alwaar de Amplicieden ook den Eed moesten doen. ibid. Col. 11. En zoo het geen bekwaam wêer was,*
bin-

binnen 's huis of in de Kerk, dog wierd dan de Bank evenwel gespannen onder den blooten Hemel. Waar 5. van nog een overblyfzel is te Kesteren in den Ampte Neder-Betuwe, daar de Bank alnog onder den blooten Hemel by de Kerk, onder eenen aldaar staanden Nootenboom, gespannen word. Om deze Bank te spannen, was het niet nodig, dat zig alle de Leeden uit de Gerichtsplaats na of by het Kerkhof begaven, maar genoeg, dat zulks door den Officier en twee Leeden geschiedde, die van het verrigtte aan de andere Leeden konden gichten, en voorts met dezelve het Gericht ontvangen. Ziet ook Land-R. van Vel. *Art. 5. en 8.* Gelyk ons uit oude Prothocollen ook gebleken is, dat de Bank met twee Gerichtsluiden gespannen, en ten zelve dage het oordeel aan twee andere Schepenen bestaad was.]

6. *Een Oordeel te vragen.* Ziet hier het Land-Recht van Zutphen *Tit. 1. Art. 3.* Van Veluwe *Tit. 1. Art. 7, 8, 9.* *Et hoc est sollemnis interrogatio, quam, Drossardus, officarius, vel iudex judicaturus Viris judicialibus, sive Scabinis suis proponit. De qua vide Anth. Matth. de auctionib, lib. 1. Cap. 9. n. 12. Dissertat. Citat. van J. C. van Hasselt in verb., ut et quæ a præside.*

7. [*'s Heeren wegen.* Namens den Souverain van den Lande, *Vid. ann. ad Art. 9. præced.*]

8. [*Richten.* Dat is de Gerichtslieden het oordeel vermanen, en het vonnis by de Leeden des Gerichts gescheyt zynde, te doen uitspreken.]

A R T. XV.

Vader ende Soon, als mede Broeders, Oomen ende Neven sullen niet te gelyck

lyck in een faecke mogen stemmen, nogh dagh-gelden of jura genieten.

I N H O U D.

1. Reden van dispositie in dezen Att.
2. Suspectatie moet ante omnia afgedaan worden.
3. Welke de redenen van Suspectatie meer zyn.
4. Suspectatie niet te ligt te doen.
5. Verwandschap, als in dezen Articul, obsteert ook in 't geven van Advysen, ten sine van Decisie van Processen.
6. Over 't recuseren van een geheel Gericht.

1. [Oomen en Neven. De Souverain is in deze, gelyk altyd, waakzaam, dat in de Gerichs-banken het regt, zonder dat 'er presumtie vald, dat de een zig na den anderen, uit hoofde van een particuliere betrekking, zoude schikken, word uitgesproken, want het zoude dikwils kunnen gebeuren, dat een Neef zig na het oordeel van een Oom kwam te gedragen, zoo uit hoofde van agting en eerbied, als andere reden, en zyn eigen gevoelen, al was 't contrair, daar aan postponeren. De
2. Suspectatie staat, in zodane cas, dan ook aan Parthyen vry, en moet *ante omnia* werden afgedaan, want zig over het een of ander poinct uitlatende, waar over het *munus judicandi* den Richter gedefereerd wierd, zoude *ipso facto* dien Richter agnosceren. Schraffert *Adv. 1. deel Conf. 26.* Ten waare de redenen en oorzaake van Suspectatie zig, na dato, eerst hadden opgedaan, of ter kennisse gekomen waren, vid. Reglement op de *Suspectatien in 't Over-Quartier, gedrukt agter de Land-Regten pag. 20.* En zyn 'er, buiten dien, veel andere redenen, waarom een Richter kan gesuspecteerd worden. Want gelyk 'er niets billyker is, dan dat de Gerichten bekleed worden met personen, op welkers onpartydigheid geene de minste speculatie vald, terwyl aan de Gerichten staat de magt om te decideren over goed, bloed, eer en saam der Ingezetenen, zoo

- is 'er ook niets favorabeler als de *exceptio suspecti iudicis*, als waar in een Parthy alléén maar zoekt na onpartydige Justitie. Zanger. *de except. p. 2. C. 4. n. 6.*
3. Alle de redenen van Suspectatie kunnen niet wel in duidelyke termen by de Wetten bepaald worden, om dat dezelve *in factio* bestaan; en; uit de omstandigheden, moeten worden afgeleid. Zodanig; dat, om aart te toonen; dat een Richter suspect is; het genöeg zy; dat de omstandigheden uitwysen; dat een Richter meer na de eene als na de andere kant inelieerd. Mascard.
4. *de probat. vol. 3. Concl. 954. n. 30.* Egter moet men hier in niet al te los te werk gaan, wyl hier eert Richter, die, om regt te doen, ten Gerichte zit; niet tot eer verstreken kan; gefuspecteerd te worden, om dat men geen constante administratie van Justitie van hem verwacht, en zodane suspectatie kan hem ook niet onverschillig zyn, wanneer, als een eerlyk Richter betaamd, de onpartydigheid; allerdings betragt: eene middelmatige verkering met Parthyen kan een Richter niet suspect maken. Marant. *part. 6. Tit. 1. de Appellat. et Recusat. n. 43.* Dog wel een dagelyksche verkering. Land-Recht van Roermond. *i. d. Tit. 1.*
5. §. 3. *Art. 4. 5. 6.* Ingevolge 's Landfehaps Placaat van den 27. April 1758.; word 1° de naverwandschap in het afgeven van Advysen by Vader en Zoon, Schoonvader en Schoonzoon, twee Broeders of Swagers ook geprohibeerd. Voorts aan alle zodane Nabestaanden, als, na de Constitutie van ieder Gericht, verboden worden te gelyk het Gericht te bekleden, en mogen zodane niet gebruikt worden; om eenige Advysen te zamen, ten fine van Decisie van eenige Processen, af te geven, nogte in de Gerichten werden geassuineerd, om daar in mondeling te adviseren, 'tzy zulks mogt wezen ter plaatse, daar men gewoon is met Advys van onpartydige regt te doen, of dat hetzelfde alléén, tot informatie, mogt worden genomen. 2° Dat op zulke plaatsen, alwaar geen expresse voer omtrent het

- het bekleden van Gerichts-banken gevonden word, geen Regtsgeleerden, zynde Vader en Zoon, Schoonvader en Schoonzoon, twee Broeders of Swagers te gelyk, invoegen gemeld, zullen mogen worden gebruikt. 3° Dat ook geen Advocaten, nog ten fine van belearing of informatie, nog ter decifse, zullen mogen worden geëmploijeerd, waar in hun Vader, Zoon of Zoonen, zullen wezen bediend, geconfuleerd of eenigzints gemelleerd geweest direct of indirect. Wan-
6. neer men een geheel Gericht refuseert, moet men zig *ad superiorem* adresseren, en aldaar verzoeken autorisatie op 't Hof of surrogatie van andere Gerichts-perfoonen, als zynde zodane surrogatie *Juris Majestaticæ*. Landags Reces *d. d. 30. April 1712.*] Deze
7. Art. is ook conform met het Land-Recht van Thiel- en Bommelre-Weerd. *Tit. 1. Art. 15.* Stad-Recht van Bommel *Cap. 1. Art. 16.* Schraffert *Observ. 1. deel obs. 14.* En komt ook overeen met de Costumen van Arnhem, voor zóo verre 't Vaders en Broeders aangaat, maar omtrent Ooms en Neven word 't contrair geobserveerd.

A R T. XVI.

Een Oordeel-wyfer sal op den eersten ordinaris Gerichts-dag, na dat hy 't Proces ses weecken te vooren onder hem heeft gehadt, het zy dat hy daer over met onpartydige Rechts-geleerden heeft geconfuleert of niet, het selve aen 't Gericht moeten voorbrengen, ende die hem toegestelde stucken van 't Proces na gedaen rapport in handen van den Landtschryver weder overleveren, sonder 't selve

felve langer onder hem te mogen houden, ende sal een Oordeel-wyfer als hy de faecke in consulentie brenghet, ende daer over uyt moet blyven, voor zyne verteeringe ende anders, behalven syn vry transport heen ende weer, hebben ses gulden daeghs.

I N H O U D.

2. *Onderscheid tusschen Oordeelwyfer en Oordeeldrager.*
 3. *Oordeelwyfer ontfangt de stukken onbesloten.*
 4. *De naauwste onpartydigheid is by een Oordeelwyfer noodzakelyk.*
 5. *Oordeelwyfer by de Landschap benoemd.*
 6. *Wanneer Advocaten tot 't geven van Decisoire Advysen bevoegd zyn.*
 7. *'t Voorbrengen van 't Proces door den Oordeelwyfer, geschied niet altyd binnen den bepaalden tyd.*
 8. *Jura van den Oordeelwyfer in de Heerlykbeden ende Graaffchap Zutphen.*
1. *Een Oordeelwyfer.* Hier van is een geheele Titul voorhanden in het Land-Recht van Veluwe *Tit. 21.* En ziet de volgende *10. Tit.* van dit Land-R. *Art. 15. & seqq.*
2. [*Oordeelwyfer.* Is onderscheiden van *Oordeeldrager*, die by andere Land-Rechten en speciaal mede by 't Reglement op de manier van Procederen binnen de Graaffchap Zutphen. *d. d. 25. Novbr. 1772. Cap. 5.* voorkomt. Want daar de Oordeeldrager in de Graaffchap Zutphen by Parthyen zelfs, of by verkiezing uit drie ten wederzyde, op de zaak geen betrekking hebbende, op te gevene personen, of by loting word genomineerd, en die Oordeeldrager, aan wien de stukken door 't Gericht verzegeld ter hand gesteld worden, met Eede (die niet mag geremitteerd worden,)

- den,) moet beloven, " dat hy over 't befteden van
 „ 'oordeel by niemand te voren gefproken is; dat hy,
 „ by deze of geene Confulenten te gaan, niemands
 „ order of aanzage zal aannemen of navolgen, en dat
 „ hy, nog van Parthyen nog van Confulenten, directe-
 „ lyk of indirectelyk, voor, by, of in 't halen van 't
 „ Advys, eenige verëeringen zal ontvangen, en alles fe-
 „ creteren tot uitdragt der zake toe, " daar hebben
 Parthyen in deze niet eens kennis, wie Oordeelwyzer
3. is. Dén Oordeelwyzer door het Gericht gefeld
 zynde, worden de stukken, na voorafgegane Inventa-
 rifatie, onbefloten, aan denzelve ter handen gefeld, die
 dan de vryheid heeft daar omtrent zelfs zyn Advys op
 te maken en in 't Gericht voor te brengen, of daar
 mede ('tgeen thans als 'er een Oordeelwyzer genoemd
 word, by na paal vast staat,) by Regtsgeleerden te
4. gaan. Wanneer zodane Oordeelwyzer nu niet
 geheel onpartydig is, kan hy met die Regtsgeleerden
 over de zaak fpreken, en Hun zyn gevoelen opgeven
 en vragen, of zig daar mede zouden kunnen confir-
 meren, en zulks adfrueren, en dus mag men zeggen,
 dat, in zoo een cas, de deciffie der zaak van de Oor-
 deelwyzer alléén afhangd; terwyl hy een uitge-
 werkt Advys uitbrengende, gemeenlyk dien con-
 form gedecideerd word; want zoodanig Advys gele-
 zen wordende, kan de overige Richters, (die onmoge-
 lyk alle Regtsgeleerden kunnen zyn,) dikwils zodanig
 innemen, dat dit vooroordeel, door het lezen van de
 zaak niet ligt kan weggenomen, of ontdekt worden,
 dat de staat des gefchils by 't Advys niet, zoo als 't be-
 hoorde, is voorgesteld. 't Is waar, dat men ten respec-
 te van een finceer Richter, geperfuadeerd moet zyn
 van eene constante administratie van Justitie, en die
 geene, die de naam draagd van een eerlyk Justicier te
 zyn, na regten moet worden gepræfumeerd in alle
 zaken, die hem voorkomen, te zullen adviferen op-
 regtelyk zonder aanzien van perfoonen, zoo als hy in

- Conscientie, tot meeste stuur van Justitie, vind te behoren. Dog wie zal tegenspreken, dat de Richters ook menschen zyn, die hunne swakheden hebben, waaröm Bouricius *Advocat. Cap. 16.* zig dus uitlaat, „ dat het te wenschen was, dat alle Regters en Referenten, die ongekreukte deugd hadden, als na de „ Goddelyke en menschelyke Geboden vereifcht word, „ als wanneer de redenen van Suspectatie zouden cesseren; dog zulks is wel te wenschen, maar niet, met „ gerustheid te vertrouwen.” Adde Vrom. *de for. compet. lib. 2. Cap. 1. §. 1.* en Middel. *in not. n. 3.*
5. Ook word een Oordeelwyser wel om redenen, by de Landschap genomineerd, waar van voorbeelden zyn geallegeerd by Schraffert *Cod. Gelr. Zutph. voce Oordeelwyser pag. 375.*]
6. [*Regtsgeleerden.* Wanneer een Oordeelwyser zig by Regtsgeleerden wil beleren, moet hy voor eerst meiden, die geene, die by Parthyen zyn gefuspecteerd, of die eenige betrekking tot de zaak of by de decisie van dèzelve hebben, en ten tweede zig reguleren na 's Landschap Publicatie van den 27. April 1758. by voorgaande Articul gementioneerd. De jonge Advocaten mogen in de Graaffchap Zutphen, in de tyd van vyf jaaren na hunne promotie, zig niet ondernemen interlocutoire of definitive Sententien te geven by pœne van nulliteit en vergoeding van de onkosten daar door veroorzaakt. Nieuw Reglement op de Manier van Procederen in de Graaffchap Zutphen. *Cap. 7. Art. 2.* En genieten de Consulenten aldaar, in zaken beneden de vyf honderd guldens, agtien guldens.]
7. [*Voorbrengen.* Dit geschied niet anders als op instantie van Parthyen, en na dat voor de Sportel- en Advys-gelden gecaveerd is, waar van *infra Tit. 10.* is aangetekend; dog geschied die voorbrenging altyd niet binnen den bepaalden tyd, terwyl het kan gebeuren, dat,

dat, zoo de zaak van groote omflag, of de quaestie intricaat is, een Oordeelwyser het Advys in geen ses maanden uit handen der Consulenten te rug krygt. In de Graaffschap Zutphen hebben de Advocaten, in zaken boven de vyf honderd guldens, drie maanden, en beneden die som, zes weeken om hun Advys te vervaardigen. vid. gez. Reglem. *Cap. 5. Art. 9.*]

8. *Zes guldens 's daags.* De Jura van één Pond groot 's daags schein, volgens de voorgaande 10. Art., in in de Heerlykheden te moeten worden verminderd op de helfte. [En heeft de Oordeeldrager in de Graaffschap Zutphen 's daags drie guldens, mids niet boven de 15. guldens komende. vid. gez. Reglem. *Cap. 5. Art. 9. add. Land-R. van Vel. Cap. 21. Art. 6.*]

A R T. XVII.

De Gerichts-luyden ende Schepenen fullen gehouden zyn by 't aengaen van hare functie, ofte op den eersten ordinaris Gerichts-dagh alle Jaer, alwaer 't selve gebruyckelyck is, desen naervolgenden Eedt aen handen van den Richter te doen. *Ik gelove ende sweere*, dat ick verschreven zynde, ende geen wettigh belet hebbende, ter gewoonlycker tydt ende plaetse, het Gericht sal komen helpen bekleden, Parthyen in haer Mond-ende Schriftelyk voorbrengen hooren, ende daer op alles wel ende rypelyk overwegen, geen giften nogh gaven, hoe die namen souden mogen hebben, nogh di-

rectelyk nogh indirectelyk van de Parthyen of van der selven wegen nemen, ende denselven sonder aensien van Persoonen, van Vriendt, of Vyantschap of andere insichten, naer myn beste kennisse volgens de Landt-brieven ende Rechten, korte, goede ende onparthydige *Justitie* sal helpen administreren, soo waer my *Godt Almachtigh helpe.*

I N H O U D.

1. *Eed der Gerichtsluiden mag niet geremitteerd worden.*
2. *Gewoonte daar omtrent by de Romeinen.*
3. *Gewysde van ongesworene was nul.*
5. - 7. *Een Richter is verpligt veel geduld in 't behandelen der zaak te oeffenen.*
8. *In dubio word een Richter geoordeeld, na schein en bescheid te hebben uitspraak gedaan.*
9. *Het geen een Richter gegeven is, ut male judicet, kan gerepeteerd worden.*
10. *Judex judicat secundum acta et probata.*
11. *In dubio partes rei sunt favorabiliores.*
12. *Qualiteit van een Richter.*
13. *Moet na de Wet oordeelen.*
14. *Sententien van Gerichts Hoven zyn geen Richtsnoer in het decideren.*
15. *Order by een Richter in decidendo in agt te nemen.*
16. *Parthyen contra tenorem statuti gegraveerd zynde hebben altie over excus en beswaar ten Hove.*
17. *Een Richter uit onkunde kwalyk oordeelende is daar over bedendaagsch niet aansprekelyk.*
18. *Een Richter moet de protractie en multiplicatie van Processen voorkomen.*

1. [Gebouden zyn. Deze woorden imponeren eene
præ-

præcife necessiteit, en dus kan zodane Eed niet geremitterd worden, dog om die te doen by 'taanvaarden der bedieninge, of alle Jaar op den eersten ordinaris Gerichtsdag, moet, na het gebruik van elk Gericht, gereguleerd worden. Ziet, hoe die alle jaaren op den eersten Gerichtsdag, of by uitblyven in cas van nood, op de volgende Gerichtsdag geschieden moet, teb aanzien van het Ryk van Nymegen. Pl. B. 2. *deel in App. Col. 3.* Het Ampt van tusschen Maas en Whaal. *ibid. Col. 19.* Over-Betuwe. *ibid. Col. 14.*]

2. *Aangaan van baare functie.* Rechten van Roermond. 1. *d. Tit. 1. §. 4.* en 3. *n. 8.* Ende schryft ten dezen opzigte de Profess. Wissenb. *ad Tit. de judic.*, het navolgende: *Hodie cum ad universitatem causarum dentur judices, non jurant in singulis causis, sed in auspicio muneris.* Want by de Romeinen deedde men zulks by den aanvang van ieder zaak, als te zien in *L. 14. Cod. de judic.* Ant. Perez. in *Cod. ad d. Tit. n. 16.* Wissenb. *ad d. Tit.*
5. [*Dezen navolgende Eed.* Eeden raken het geweten, en zyn verrigtingen tusschen God en onze harten en derzelve kracht kan door menschelyk gezag niet worden weggenomen; en moet zodane Eed door de Gerichtsluiden of Schepenen gedaan worden om hunne staat en officie wel, en, zoo 't behoord, te bedienen. Land-Recht. van Roermond 1. *deel Tit. 1. §. 3. n. 8.*] Zulks was by de Romeinen ook al gebruikelyk, als te zien in de aangehaalde *L. 14. Cod. de judic.*, zodanig, dat wanneer geen Eed gedaan hadden, haar gewysde, daar door, van alle kracht verftoken was. *L. 5. Cod. de Leg. L. 4. Cod. de Sentent. et interlocut.* Mynsing. *lib. 2. Obs. 76.* Wissenb. in *Cod. ad Tit. de judic.*
4. [*Dat ik verschreven zynde.* Die niet verschreven zyn, zyn dus niet gehouden te compareren, maar wel

de verschreve Leeden, en wanneer eenige wettige ver-
hinderung hadden, zouden daar van, in tyds, aan den
Officier moeten kennis geven, op dat andere Leeden
konnen verschreven, en dus het Gerigt gehouden wor-
den.]

5. [*Partbyen in haar mond en schriftelyk voorbren-
gen horen.* Zoo dat een Richter zelfs het taayste ge-
duld moet gebruiken, om, daar door, een regte en
geen oppervlakkige kundigheid van de zaak te beko-
men, ten einde zóo te wyfen, als hy na zyn beste ken-
nisse oordeeld regt te zyn, om dat de Richters het Ge-
richt houden, niet den mensche maar Gode. 2. *Boek
6. der Cron. Cap. 19. vers 6.*] Derhalven diend
een Richter de beider zyde Advocaten hunne zaak met
veel geduld te horen bepleiten, en zoo als Brunne-
man aantekend by de *L. 9. §. 2. D. de off. proconsul.*, zig
niet onderstaan Advocaten in hun spreken te interrump-
eren, of het swygen te ordonneren, zoo als onverdul-
dige Richters wel eens plegen te doen, wanneer Ad-
vocaten herhalingen gebruiken; overmids de herhaling van
'teen of ander, dat in de zaak van aanbelang is, dik-
wils zeer nuttig kan zyn. Lamb. Goris in *Comm.
ad L. 19. D. de off. praesid.*
7. *Ende daar op alles wel en rypelyk overwegen.*
Want offchoon dikwils de billikheid en de aard der
zake vorderd, dat Gedingen door een spoedig vonnis
beslist worden, zoo zal hy egter altyd beter doen, dat
hy eenige tyd neme om zig te vervatten, ten einde te
verhoeden van geen temeraire sententie te vellen. En
zeer fraay word het officie van een Richter by Mr. J.
S. van den Berg in zyn *Nederl. Advysb. part. 3.
8. Conf. 125. pag. 519.* voorgesteld. Ondertusschen
is het zeker, dat een Richter *in dubio* geoordeeld moet
worden na schein en bescheid, en zoo als hy, na regten
gehouden was, uitspraak gedaan te hebben. *L. 6. §. 1.
D.*

D. de off. Præsid. Mascard *de probat. concl.* 948. Alciatus *de præsump. Reg. 3. præf.* 32.

9. *Geen giften of gaven, hoe die naam zouden mogen hebben, directelyk nog indirectelyk.* In hoe verre het een Richter geoorlooft is giften of gaven te nemen, is niet nodig te onderzoeken, wyl 't hier in 't geheel verboden is, die 't lust kan daar over nalezen. *Facin. L. 2. Controv. Cap. 81. Tolosan. de Republ. lib. 1. Cap. 6. n. 16. Schonborn, Politic. lib. 3. Cap. 21.* Overtuiffchen is te weten, dat indien iets gegeven is aan een Richter, *ut male judicet*; dat zulks *Conditione ob turpem causam* kan gerepeteerd worden. *L. 3. D. de condict. ob turp. caus. L. 4. Cod. L. 7. et seqq. D. quod metus causa.* De reden daar van is te vinden in *L. 2. et fin. Cod. de condict. ob turp. caus. L. 3. §. penult. cod. L. fin. D. de condict. sine caus.* Wefenbec. *paravit. ad Tit. D. de condict. ob turp. caus.* Groeneweg. *ad Tit. Cod. de pœn. jud., qui male judicav.*
10. *Naar myn beste kennis.* En volgens het geene daar bewezen is, *nam judex et arbiter secundum acta et probata judicare debent.* Nicol. Everhard. *loc. argum. legal. pag. 288. n. 5.* [Want een Richter mag op geene enkele Allegatien van Parthyen eenig regard slaan, maar alleen op regtelyk bewys. *Cosfal. ad L. 6. §. 2. ff. de off. præsid.*]
11. *Zonder aanzien van personen.* Want het Gerichte is *Godes*, by wien geen aanneming des persoons en is. *Actor. 10. vers 34. Romyn. 2. vers 11. Jacob. 2. vers 1. Gell. noct Attic. lib. 20. Cap. 1. Lactant. lib. 15. Cap. 7. Novell. lib. 8. in fine.* Het is wel zoo dat de Rechten difteren, dat een Richter in twyffelagige gevallen voor een verweerder moet oordeelen, *cum partes rei sint multo favorabiliores, quam actoris.* dog daar uit kan niet wel worden geconcludeerd, dat

hem de magt zoude gegeven zyn, om in zulk een cas, na zyn welgevallen voor een Vriend te judiceren. Ziet Bachov. *ad Treutl. vol. 1. Thes. 1. litt. B.*

12. [*Vriend of vyandschap, of andere inzigten.* Dus moet een Richter zyn, deftig, eerlyk, onkreukbaar, aan geen vlyery het oor leenende, nog vrees voor een magtige Parthy hebbende, ook geen wraak oeffenende tegens hun, die hem of iemand van zynent wegen beledigt hebben; voorts tegens de schuldige onbarmhartig, en door de macht en Hoogweerdigheid voor de billykheid en waarheid ontzachgelyk en te vrezen. *Levit. 19. vers 15. Exod. 18. vers 21.*]
13. [*Land-brieven en Rechten.* Een Richter moet dat voornamentlyk in acht nemen, dat hy niet anders vonnisse als vast gesteld is, door de Wetten, Constitutien en Gewoonten, en dezelve op 't fait, dat voor hem betwist word, toepasse. Want te vergeefs zouden de Wetten zyn gemaakt, zoo een Richter daar van mogt afwyken; en het betaamd een Richter alzo te oordeelen, gelyk de Wet zelfs, zoo ze spreken konde, zoude doen, op dat de Wet zy als de Ziele van den Richter, en de Richter als de stem van de wet. *Vrom. de for. compet. lib. 2. Cap. 1. §. 3. in not. n. 7.* Daar-
14. om mogen Sententien by Gerichts Hoven geveld tot geen Richtsnoer in het decideren van verschillen verstreken. *Sim. a Groenew. de L. L. abrog. ad L. fin. n. 2. Cod. de leg.* Offchoon men wel niet kan ontkenen, dat vonnissen van een Oppergerichts Hof, seer veel praesumtie van regten voor zig hebben, en genoegzaam voor wetten gehouden worden. *Rebuff. ad Constir. Reg. in proæm. gloss. 5. n. 85. Coren Obs. 30. n. 2. Zyp. not. juris Belg. Tit. de Leg. vers. igitur.*]
15. Wat voor een order een Richter in het decideren van zaken behoord in acht te nemen, geeft *Lamb. Goris in advers. tract. 4. §. 1. op,* als hy zegt, *ut primo sit inspi-*

inspicienda consuetudo, si qua in scriptum redacta; secundo ea quæ non scripto constat; tertio analogium consuetudinis; quarto jus civile Romanorum, comite jure Canonico; quinto denique mores populorum regionumque vicinarum; by welke gevoegd kan worden Mr. van den Berg *Nederl. Advysb. 4. deel Conf. 35. bladz. 90. Adde etiam meergem. Dissertat. van J. C. 16. van Hasselt Sect. 1. in de woorden jura enim.* De Richteren dus in *exordio officii* gefworen hebbende, volgens Landbrieven en Regten te sullen regt doen, zyn verpligt zig daar na slijptelyk te gedragen, en mogen dus Parthyen, *contra tenorem statuti*, niet graveeren, of zouden anders, over exces en beswaar ten Hove kunnen geciteerd worden. Schomak. *Adv. 1. d. Conf. 58. n. 16. Land-R. der Graaffschap Zutphen Tit. 11. Art. 2.*

17. *Zal helpen administreren.* Maar by aldien een Richter, uit onkunde kwalyk geoordeelt heeft, zou hy daar over hedendaags aansprekelyk zyn? Dit scheinde, met neen, te moeten beantwoord worden, en dat daar tegen geen ander middel als 't Appel voor handen is. Dat het ook by 't Hof van Mechelen alzoo begrepen is, verhaald *Christin. vol. 4. Decis. 95. n. 4.* En dat het mede in Vrankryk alzoo begrepen word, getuigt Papon *de arrest. lib. 19. Tit. 1. Arrest. 24.*; maar zoo hy zulks ter kwader trouw deedde, zoude daar voor, volgens het gevoelen van Groenew. *de L. L. abrog. ad princ. inst. de oblig., quæ quasi ex delicto nascuntur*, niet alléén by civile actie aansprekelyk zyn, *L. 47. de Reg. jur. Rebuff. ad Const. Reg. de sent. execut*, maar ook, daarenboven, Crimineel by ontzetting van zyn Ampt, 't zy voor een tyd of voor 't geheel, of met andere arbitraire straffe, volgens nieuwe Regten, konnen gecorrigéerd worden, *toto Tit. Csd. de pen. judic., qui male judicav. L. 7. §. 3. D. L. Jul. repetund.* Nadere Ampliat. van den Hove van Holl. *Tit. ult. Art. 1.*

18. *Korte.* Een Richter is verplicht de Protractie en Multiplicatie van Processen, zoo veel hy kan, voor te komen, *ita ut nulla interlocutoria sententia ferenda sit, si definitiva locum habere possit.* Carpz. part.

1. *Const.* 10. def. 3. n. 5. Schomak. part. 4. Conf. 56. n. 3. En gaat dit zoo verre, dat eenige van opinie zyn, dat een Richter *praesertim supremus* zoo zeer niet en zoude behoeven te letten op de formaliteiten van de Conclusie, als wel op de zake, zelfs, en het geen *in judicium* gededuceerd is, om multiplicatie van Processen te amputeren, en Parthyen van den anderen te helpen. Utrechtsche Consult. d. bladz. 477. n. 9.

19. *Zoo waar my God, Almachtig helpe.* Dat in welgestelde Gerigten alléén by God moet gesworen worden, leerd Wefenbec. *in paratit. ff. ad Tit. de iurejurand. n. 6.*

A R T. XVIII.

De Officieren ende Richteren sullen haer volgens de Landt-brieven, dit Landt-Recht, ende hare Instructie op den Eedt by het ontfangen van hare Commissie gedaen, hebben te gedragen ende getrouwelyk te besorgen, dat een ieder kort ende onvertogen Recht met de minste kosten mag wedervaeren, ende door de promptste weegen van Executie tot het geene hem is toe-erkent, geholpen worden.

I N H O U D.

1. Officieren moeten de sententien spoedig ter executie stellen.
2. Voorbeelden geven geen recht.
3. Hoe Provinciale Officiers hunne Instructien van 't Hof ontvangen.
4. Echt en Leer-zaken hebben haare byzondere wetten.
5. De Gerichten moeten geen occasien geven tot vermeerdering der Proceessen.
6. Wie speciaal kort en onvertogen regt wedervaren.
7. Over de executie van sententie.

1. [Deze Articul raakt de Officieren en Richters speciaal om te bevorderen, dat ieder kort en onvertogen regt wedervaard, en moeten zy dien volgens zóo wel Inlandsche als Uitheemschen, daar toe, helpen, en de sententien ter executie doen stellen, waar van hier voorens Art. 9. adde Land-Recht. van Roermond. *lib. 1. Tit. 1. §. 2. Art. 1.*]

2. Volgens de Landbrieven, dit Land-Regt en haare Instructie. Derhalven moeten Officiers en Richters in zaken ter hunner kennisse staande niet letten, op het geen andere voor haar, in gelyke zaken, gedaan hebben, maar zig enkel volgens de wetten gedragen, *L. 13. Cod. de sent. et interlocut., omn. judic. Auth. Jub.*

3. *Cod. de judic. Novell. 126. Cap. 1.* [Provinciale Officianten ontvangen hunne Instructie van Hof en Rekenkamer, dog mogen dezelve niet worden uitgegeven, als op speciale Resolutie en acte van de Landschap Pl. B. 2. deel Col. 158.]

4. Land-Recht. En indien dat swygt, hoe het dan te maken. Ziet Tit. 37. *bladz. 199. in verbis. Eindelyk word mids dezen*, en doet 'er by Mr. J. Schraffert *adv. 4. deel Conf. 36. n. 9.* Omtrent zaken by de Echts-ordening niet gedecideerd, volgt men het *Jus Romanum*,

num, als in de *Echt-ord.* te zien. Leengoederen worden ook niet na het Land-Recht gedecideerd, alzoo die haare byzondere wetten hebben. Sande *ad consuet. Feudal. Geln. Tit. 1. Cap. 1. n. 38. 39.*

5. *Kort.* Zy moeten dan wel in acht nemen, dat door hunne handelingen geene occasie geven, dat het ééne Proces uit het andere ontsta en geboren word. *Fab. in Cod. Sabaud. lib. 4. Tit. 24. def. 7. n. 10. in not.*, en ook zóo veel in Hen is, de kosten van Parthyen voorkomen. Land-Recht *hic in verbis*, *minste kosten*, en het Land-Recht van *Veluwe*, in de *Voorreden*.
6. [*Onvertogen recht.* Dat is zonder vertoeven van dage tot dage, ten waare het Gericht, uit eenige beweeglyke oorzaake, bevonde, dat de een of andere Parthy zekeren tyd om haar noodweer of bewys te doen, behoorde vergund te worden; dog de tyd van uitsstel verstreken zynde, moet zonder verder dilay van dag tot dag voort geprocedeerd, en, daags na de voldinging, daar in erkend worden: dit onvertogen regt heeft speciaal zyn betrekking op vreemden, die elkanderen arresteren, of, wanneer eens vreemdens goed gearresteerd word, vid. *infra Tit. 10. Art. 35. & seqq.* Land-Recht. van Roermond. 5. *deel Tit. 3. adde 5. deel Tit. 2. Art. 3.* van Tiel- en Bomm.-weerde *Cap. 7. Art. 12.* Zurph. *Tit. 4. Art. 3.* Stad-R. van Zurph. *Tit. 9. Art. 6.* Bommel *Cap. 6. Art. 12. & seqq.* Harderw. 2. *deel Cap. 3. Art. 35.* In de Landbr. van Over-Bet. *d. a. 1445.* vind men zulks ook bepaald in deze woorden:
 „voirt vremde weghverdige Koipluyden of vremde
 „luyden, die in den Ampt niet gegudet en zyn, dies
 „geregts in Over-Betou te doen hebben, zal men on-
 „vertocht regt laten wedervaren binnen dry dagen.”
Pl. B. 2. App. Col. 38. in fine.]
7. [*Is toeërkend, geholpen worden.* Zulks geschied,
 in

in cas van onwilligheid van den gecondemneerde, door de Sententie ter executie te doen stellen; want een wel geordente Regtbank moet voornamentlyk ordre stellen, dat een Sententie zyn executie gewind, *cum sine executione sententiæ essent nullius momenti et iustitia omnes suas vires perderet, quæ tamen non frustra gladium gerit.* Vrom. *de for. comp. lib. 2. Cap. 1. in not. n. 2. et lib. 4. Cap. 3.* Schomak. *Adv. 1. deel Conf. 11. n. 1.* Zoo lange egter de sententie de kragt van gewysde niet bekomen heeft, kan dezelve niet ter executie worden gelegd, want met het Appel word de executie gefurcheerd, tot dat by de Appellations Richter is erkend, *an bene vel male iudicatum sit.* Dog van deze materie zal in 't vervolg gelegenheid voorkomen om breder te handelen.]

Handwritten signature or flourish